

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่

Ecotourism Management Potential of Koh Sri Bo Ya Community at
Krabi Estuary International Ramsar Site

โดย

นายณชพงศ จันจุฬา

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)
พ.ศ. 2548

ISBN 974-9834-00-3

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)

ปริญญา

การจัดการทรัพยากร

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่

Ecotourism Management Potential of Koh Sri Bo Ya Community at
Krabi Estuary International Ramsar Site

นามผู้วิจัย นายณชพงศ จันจุฬา

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

อนุสรณ์ อนุสรณ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญพร เจริญการกิจ, Ph.D.)

กรรมการ

อนุสรณ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.รชนี เอมพันธุ์, Ph.D.)

กรรมการ

อนุสรณ์

(รองศาสตราจารย์สุรีย์ ภูมิภมร, D.F.)

ประธานสาขาวิชา

อนุสรณ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วุฒิ หวังวัชรกุล, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

อนุสรณ์

(รองศาสตราจารย์วินัย อางคงหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ๒๕ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

คำนิยม

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.เพ็ญพร เจนการกิจ ประธานกรรมการที่ปรึกษาเป็นอย่างสูง ที่กรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.ดรรรชนี เอมพันธุ์ กรรมการวิชาเอก รศ.ดร.สุรีย์ ภูมิภมร กรรมการวิชาการ และ อ.ดร.อรสา สุกสว่าง ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้กรุณาให้คำแนะนำเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นของวิทยานิพนธ์

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา พี่ ๆ และครอบครัว ที่ให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ มาโดยตลอด นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณชาติ บ่อหนา ผู้นำชุมชนและชาวบ้านเกาะศรีบอยา ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล พร้อมกันนี้ขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้สละเวลาในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ สาขาการจัดการทรัพยากรรุ่น 17 และเพื่อนร่วมงาน สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาดไทยทุกคน ที่คอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาและให้กำลังใจกัน มาตลอด และขอขอบคุณ คุณจิตติกานต์ ศิริจันทร์ ผู้เป็นกำลังใจและคอยช่วยเหลือมาโดยตลอดจนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

ณชพงศ จันจุฬา

เมษายน 2548

ณขพงศ จันจุฬา 2548: ศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร) สาขาการจัดการทรัพยากร โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา ภาควิชาการทรัพยากรที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญพร เจนการกิจ, Ph.D. 114 หน้า

ISBN 974-9834-00-3

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเครื่องมือสำคัญของชุมชนเกาะศรีบอยา ในการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดจากทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่แสดงถึงศักยภาพและประเมินศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่ โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญ (Delphi technique) 20 ท่าน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบให้ชื่อ (Snowball sampling) ให้ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักปัจจัยย่อยที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor analysis) ในการจัดกลุ่มและลำดับความสำคัญของปัจจัยดังกล่าว จากนั้นนำปัจจัยที่ได้มาสร้างแบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ประชากรจากครัวเรือนทั้งสิ้น 176 ครัวเรือน และวิเคราะห์หาศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วยสมการถ่วงน้ำหนัก (Weighting score method)

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่แสดงถึงศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะศรีบอยามี 7 ปัจจัย โดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้คือ ปัจจัยด้านความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตนเอง ปัจจัยด้านการให้บริการการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปี ปัจจัยด้านพื้นที่ ปัจจัยด้านผู้นำ และปัจจัยด้านการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว จากการวิเคราะห์พบว่า โดยภาพรวมชุมชนเกาะศรีบอยามีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีระดับศักยภาพสูงสุดในปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปี

ผลการศึกษาได้สะท้อนให้เห็นเด่นชัดแล้วว่า การที่ชุมชนเกาะศรีบอยาหรือชุมชนอื่นใดก็ตามจะ ใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีค่าของชุมชนไว้ได้นั้น ต้องเริ่มต้นที่ตัวของชุมชนเองก่อน แล้วจึงใช้จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบต่าง ๆ สร้างความมั่นใจให้กับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอรับการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

10, ต.ค., 2548

Nachapong Janjula 2005: Ecotourism Management Potential of Koh Sri Bo Ya Community at Krabi Estuary International Ramsar Site. Master of Science (Resource Management), Major Field: Resource Management, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor: Assistant Professor Penporn Janekarnkij, Ph.D. 114 pages.
ISBN 974-9834-00-3

Ecotourism is considered to be an essential tool for the wise use of coastal resources of Koh Sri Bo Ya community at Krabi Estuary International Ramsar Site. This study is aimed to examine factors indicating community potential for ecotourism management and to evaluate their potential in management. Delphi technique is applied for the analysis based on 20 experts. This Delphi panel is recruited by using the snowball sampling. Factors indicating the community's potential for ecotourism management are identified, verified, and given the weighting scores by the panel. Those factors are then clustered and prioritized by using the factor analysis. Based on the panel's experience and knowledge, the questionnaire is then formulated to survey the total 176 households in the community. Data obtained are analyzed using the weighting score method.

It is found that there are seven factors indicating the potential for ecotourism management of the community. According to their significance, these factors can be arranged as followed (1) the capability for self management, (2) the ability to deliver recreational services, (3) the operation of tourism activities, (4) the uniqueness of tourism activities over the entire year, (5) the area characteristics, (6) the leadership in the community, and (7) the community's carrying capacity for ecotourism. Over all, it is found that the community's potential for tourism management is at the middle level, while the uniqueness of tourism activities over the entire year ranks highest among other factors.

Results of the study suggest that when ecotourism is used as a tool for the conservation of community's valuable natural resources, it must be initiated internally from the locals. The community is then makes use of their strengths or their comparative advantages to gain external agencies' support in order to achieve the target for wise use and sustainable management of their own natural resources.

Nachapong J.
Student's signature

Penporn Janekarnkij
Thesis Advisor's signature

10, May 2005

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(5)
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	
แนวคิดและหลักการการทอ่งเที่ยวแบบยั่งยืน	7
แนวคิดและหลักการการทอ่งเที่ยวเชิงนิเวศ	11
แนวคิดการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น	15
แนวคิดการอนุรักษ์ป่าชายเลนและพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่	24
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
เกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่	30
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	
การเก็บรวบรวมข้อมูล	34
กลุ่มตัวอย่างและหน่วยในการวิเคราะห์	35
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	35
วิธีดำเนินการวิจัย	38
การวิเคราะห์ข้อมูล	41

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 ผลการวิจัย		
	ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม	43
	ความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	49
	ปัจจัยที่บ่งชี้ถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	53
	การประเมินศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา ในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	59
	สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะของชุมชนในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	79
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ		
	สรุปผลการวิจัย	81
	ข้อเสนอแนะ	83
เอกสารและสิ่งอ้างอิง		87
ภาคผนวก		91
	ภาคผนวก ก แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	92
	ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	96
	ภาคผนวก ค แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง	98
	ภาคผนวก ง แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้นำชุมชน	111
	ภาคผนวก จ รายชื่อผู้นำชุมชนเกาะศรีบอยา	113

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ลักษณะทั่วไปของประชากรเกาะศรีบอยา ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่	44
2	จำนวนและร้อยละของลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเกาะศรีบอยา	47
3	ความต้องการของชุมชนเกาะศรีบอยาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	50
4	ความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับผลที่คาดว่าจะได้รับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	52
5	ค่าคะแนนตัวถ่วงน้ำหนักของปัจจัยต่าง ๆ ที่บ่งชี้ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามลำดับความสำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิ	56
6	ระดับความสำคัญของการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	61
7	ระดับความสำคัญของพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยวที่คงความเป็นธรรมชาติและสภาพวิถีชีวิตดั้งเดิม	63
8	ระดับความสำคัญของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ต้องใช้ลักษณะของพื้นที่เป็นฐาน	64
9	ระดับความสำคัญของกิจกรรมที่ชุมชนสามารถจัดการและดำเนินการเองได้	65
10	ระดับความสำคัญของการดำเนินการจัดการที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง	67

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
11	ระดับความสำคัญของการให้บริการการท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง	69
12	ระดับความสำคัญของการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง	71
13	ระดับความสำคัญของกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน	72
14	ระดับความสำคัญของความสามารถในการกำหนดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว	73
15	ระดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นและเป็นแหล่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว	74
16	ระดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้หรือสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว	75
17	ระดับความสำคัญกิจกรรมที่สามารถสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้นักท่องเที่ยว	76
18	ระดับความสามารถและผลงานในการพัฒนาชุมชนของผู้นำ	77
19	ระดับความสำคัญของการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว	77

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	14
2	แนวคิดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	21
3	แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อพื้นที่ศึกษาเกาะศรีบอยา ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่	32
4	แผนที่แสดงพื้นที่ศึกษาเกาะศรีบอยา ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่	33
5	กรอบแนวคิดในการวิจัย	37
6	ขั้นตอนการประเมินศักยภาพชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	42
7	กราฟ Scree Plot สำหรับพิจารณาจำนวนกลุ่มปัจจัย	54

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ป่าชายเลนและทรัพยากรชายฝั่ง เป็นฐานทรัพยากรที่สำคัญของประเทศไทยในฐานะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งสร้างรายได้มหาศาลให้กับประเทศ เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของคนไทย เป็นแหล่งทรัพยากรที่หล่อเลี้ยงชีวิตชาวประมง 3,797 หมู่บ้าน ตลอดแนวชายฝั่ง 23 จังหวัด ซึ่งมีความยาวรวมกันทั้งสิ้น 2,614 กิโลเมตร และร้อยละ 92 เป็นชาวประมงพื้นบ้านและมีฐานะยากจน นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งสมุนไพรและแหล่งพันธุกรรมที่สำคัญของสังคมไทย (ภาคภูมิ, 2546: 15)

จากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ. ศ. 2543 ให้นำพื้นที่ป่าชายเลนที่จำแนกออกเป็นเขตการใช้ประโยชน์ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ. ศ. 2530 และพื้นที่ทุ่งอกฝั่งทะเลมารวมกันเป็นเขตอนุรักษ์ทั้งหมด มีผลให้ป่าชายเลนทั้งหมดที่มีอยู่ภายในประเทศมีสภาพเป็นเขตอนุรักษ์หรือป่าชายเลนอนุรักษ์ภายหลังจากการสิ้นสุดสัมปทานในปี พ. ศ. 2546 ประกอบกับร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนที่กำลังถูกปรับแก้ โดยจะไม่ให้มีป่าชุมชนในเขตอนุรักษ์ ย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยและพึ่งพิงประโยชน์ของทรัพยากรอันล้ำค่าดังกล่าว ถือเป็นภาระสืบเนื่องของการจัดการป่าชายเลนชุมชนและจะไม่ให้มีป่าชายเลนชุมชนแม้แต่แห่งเดียวในประเทศไทย (วีรวัฒน์, 2545: 34-39)

ชุมชนเกาะศรีบอยา เป็นหนึ่งในหลายชุมชนท้องถิ่นที่มีวิถีชีวิตผูกพันและพึ่งพาอาศัยอยู่กับป่าชายเลน ซึ่งกำลังได้รับผลกระทบจากนโยบายและการจัดการจากอำนาจของรัฐ แต่ชุมชนแห่งนี้ก็ไม่ได้นิ่งเฉยต่อสภาพปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น กลับส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ร่วมมือร่วมใจ และร่วมกันใช้สติปัญญาในการคิดหาหนทางเพื่อแก้ไขและบรรเทาผลกระทบดังกล่าวที่กำลังเกิดขึ้น

เกาะศรีบอยาถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังมีความบริสุทธิ์ของธรรมชาติและวิถีชีวิตของชาวบ้านอยู่มาก ด้วยความงดงามของสถานที่และความสมบูรณ์ของทรัพยากรนี้เอง ทำให้นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะชาวต่างชาติจำนวนไม่น้อยหลงเสน่ห์เว้าเวียนมาเยี่ยมชมและพักผ่อนบนเกาะศรีบอยาอย่างสม่ำเสมอ ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวดังกล่าว ส่วนใหญ่ตกอยู่กับเอกชนผู้ประกอบการ ในขณะที่ชุมชนหรือชาวบ้านทั่วไปแทบไม่ได้รับประโยชน์อะไรเลย ดังนั้น

แนวความคิดในการพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสจึงเกิดขึ้น นั่นคือการลดผลกระทบจากนโยบายของรัฐที่มีต่อการใช้ประโยชน์ทางตรงจากทรัพยากรป่าชายเลน มาเป็นการใช้ประโยชน์ทางอ้อมโดยการท่องเที่ยวซึ่งสามารถสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับชุมชนและยังคงสามารถรักษาสภาพของป่าชายเลนและทรัพยากรชายฝั่งเกาะศรีบอยาไว้ได้ จากแนวความคิดดังกล่าวนี้เองจึงกลายมาเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินกิจการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะศรีบอยาที่กำลังจะมีขึ้นในไม่ช้า

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นทางเลือกหนึ่งที่ชุมชนมีมติว่าจะใช้เป็นเครื่องมือเพื่อใช้ประโยชน์จากผืนป่าชายเลนที่กำลังหาความแน่นอนในทิศทางการจัดการไม่ได้ ถือเป็นแนวทางการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ที่จะใช้ความสมบูรณ์ของทรัพยากรทางสิ่งแวดล้อมและด้านวัฒนธรรมอันเป็นจุดเด่นที่ชุมชนมีอยู่ ในการสร้างความเจริญและพัฒนาชุมชนเกาะศรีบอยาให้มีความเป็นอยู่ที่ดีควบคู่กับความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่จะสืบถึงลูกหลานต่อไป และนับเป็นโชคคิของชุมชนเกาะศรีบอยาที่พื้นที่ของเกาะศรีบอยาและบริเวณใกล้เคียง ถือเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำกระบี่ซึ่งเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ (Ramsar Site) โดยได้รับการประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติเป็นลำดับที่ 1,100 ตั้งแต่ วันที่ 5 กรกฎาคม พ. ศ. 2544 (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2545: 1) ดังนั้น เกาะศรีบอยาจึงเป็นที่รู้จักและได้รับความสนใจจากนานาชาติในการสนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด เพื่อดำรงไว้ซึ่งความสมบูรณ์ของธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของป่าชายเลนและป่าฝนเขตร้อน

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังถือได้ว่าเป็นแนวทางการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ที่ยึดแนวคิด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างจิตสำนึกทางด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่สาธารณชนอย่างทั่วถึง ในทุกระดับควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาความยากจน การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้พ้นจากวิกฤต พร้อมกับการวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็ง และการสร้างระบบการบริหารจัดการภายในที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกระดับ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศถือเป็นทางออกที่ดีสำหรับชุมชนเกาะศรีบอยาในการแก้ปัญหาและใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่อย่างชาญฉลาด ประเด็นเรื่องความพร้อมและความสามารถของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นต้องศึกษาดังนั้นการวิจัยเรื่อง ศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับคำตอบอย่างเร่งด่วนตามหลักวิชาการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเตรียมความพร้อมของชุมชนในการรองรับและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะเกิดขึ้นในไม่ช้าอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเพื่อเป็นการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องที่ยังมีอยู่ของชุมชนที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะศรีบอยาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. เพื่อประเมินศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนเกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่ ในการพิจารณาถึงศักยภาพ โอกาส ความสามารถของชุมชน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อรองรับกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอันเป็นสมบัติล้ำค่าในการดำรงอยู่ของวิถีชีวิตชาวเกาะอย่างชาญฉลาด ตลอดจนเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาเฉพาะประชากรที่อาศัยอยู่บนเกาะศรีบอยา ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่ ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านคลองเตาะ หมู่ที่ 6 บ้านเกาะศรีบอยา และหมู่ที่ 7 บ้านหลังเกาะ ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ระหว่างเดือนสิงหาคม พ. ศ. 2545 ถึงเดือนมกราคม พ. ศ. 2548 โดยใช้เกณฑ์ที่ได้จากการสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ด้านป่าชายเลนและทรัพยากรชายฝั่ง และด้านชุมชนท้องถิ่น รวมจำนวน 20 คน

นิยามศัพท์

ชุมชนท้องถิ่น หมายถึง ประชากรหรือกลุ่มของประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันที่มีการจัดตั้งหรือไม่จัดตั้งอย่างเป็นทางการ โดยมีความสัมพันธ์กันในทางใดทางหนึ่ง ได้แก่ ความเกี่ยวพันด้านสายเลือด การนับถือศาสนา กลุ่มการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยมีเป้าหมายหรือผลประโยชน์ร่วมกัน

ศักยภาพ หมายถึง ภาวะแฝง อำนาจ หรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้พัฒนาหรือปรากฏโดยที่สามารถแสดงออกมาให้เห็นได้

ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น หมายถึง คุณสมบัติเฉพาะบุคคลของประชากรซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนในเกาะศรีบอยา ซึ่งประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านคลองเตาะ หมู่ที่ 6 บ้านเกาะศรีบอยา และหมู่ที่ 7 บ้านหลังเกาะ ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ที่มีผลต่อการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาจาก 7 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตนเอง ปัจจัยด้านการให้บริการการท่องเที่ยวปัจจัยด้านการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปี ปัจจัยด้านพื้นที่ ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544ก: 38)

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง มาตรการ วิธีการ หรือกระบวนการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาและจัดทำแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติตามแผน และการติดตามตรวจสอบ ประเมินผล รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอันที่จะดำเนินการพัฒนา จัดหา จัดสรร และแก้ไขปัญหาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุดและใช้ได้เป็นเวลายาวนานที่สุด ทั้งนี้ต้องให้สูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรให้ทั่วถึงกันและถูกต้องตามกาลเทศะ

ปัจจัย หมายถึง ส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเฉพาะ และแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พิจารณาจาก 7 ปัจจัยหลัก โดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยคือ ปัจจัยด้านความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตนเอง ปัจจัยด้านการให้บริการการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปี ปัจจัยด้านพื้นที่ ปัจจัยด้านผู้นำ และอันดับสุดท้ายคือ ปัจจัยด้านการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

ปัจจัยด้านความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตนเอง หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของชุมชนในการบริหารจัดการ และดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยอาศัยทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่เป็นหลัก

ปัจจัยด้านการให้บริการการท่องเที่ยว หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการดำเนินการเพื่อกำหนดมาตรฐานการบริการ ตลอดจนการดำเนินการให้บริการและอำนวยความสะดวก รวมทั้งความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว

ปัจจัยด้านการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเพื่อจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนการสร้างระบบเพื่อคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชน

ปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปี หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สะท้อนถึงความผูกพันระหว่างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนที่ดำเนินไปในรอบปี

ปัจจัยด้านพื้นที่ หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมและความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ในการรองรับกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เพื่อดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ปัจจัยด้านผู้นำ หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของผู้นำชุมชน ในด้านการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชน

ปัจจัยด้านการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเพื่อกำหนดขีดความสามารถของทรัพยากรของชุมชนในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในการวิจัยเรื่อง ศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งประเด็นและกรอบความคิด ดังนี้

1. แนวคิดและหลักการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
2. แนวคิดและหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. แนวคิดการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น
4. แนวคิดการอนุรักษ์ป่าชายเลน และพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. เกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่

แนวคิดและหลักการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

เพื่อแก้ไขปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของโลกและให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน องค์การสหประชาชาติภายใต้คณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (Commission on Sustainable Development) จึงได้เสนอ “แผนปฏิบัติการ 21: แผนปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน (Agenda 21: Program of Action for Sustainable Development)” ต่อที่ประชุมว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา หรือการประชุม Earth Summit เมื่อเดือนมิถุนายน พ. ศ. 2535 ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล แผนปฏิบัติการ 21 นี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะให้การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดำเนินไปด้วยกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาแต่ละด้านเป็นไปอย่างต่อเนื่องในระยะยาวและเกิดสมดุลระหว่างกัน ทั้งนี้การท่องเที่ยวนับได้ว่าเป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจมาก เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่เติบโตอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจเป็นสำคัญ จากแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนนี้เองทำให้นักคิดและนักพัฒนาในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเกิดแนวคิดต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism development)

แนวความคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไป ขอบเขตของการพัฒนาจึงครอบคลุมทุกองค์ประกอบทุกส่วนของการท่องเที่ยว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง “all tourism should be sustainable tourism” กล่าวโดยสรุป กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเยือนอย่างสม่ำเสมอ ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย กิจกรรมการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม จะต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด มีแต่การจัดการอย่างยั่งยืนเท่านั้นจึงจะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540: 5)

ความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

สำหรับความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีผู้ให้คำจำกัดความไว้ ดังนี้

ดร.ชนิ (2545: 93) ให้ความหมายของ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่สนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ราไพพรรณ (ม.ป.ป.) ให้คำจำกัดความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่าหมายถึง การพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544ก: 107) ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดการสิ่งบริการอื่น ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดย

1. ต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว

2. ต้องตระหนักดีต่อการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว
3. ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน
4. ต้องชี้นำภายใต้ความต้องการของประชาชนและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ

พรหมเมธ (2539: 29 อ้างถึงใน อุไรพรรณ, 2544: 8-9) ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยที่มีการป้องกันและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้ หมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย

หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ดร.ชนี (2545: 93) ได้อธิบายหลักการที่สำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ดังนี้

1. มีการดำเนินการจัดการภายใต้ขีดความสามารถของระบบธรรมชาติ (carrying capacity) ในการทดแทน ฟื้นฟู ให้สามารถผลิตและให้บริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ตลอดไป โดยไม่ถดถอยหรือเสื่อมโทรม ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (local participation) และความต้องการของชุมชน (local needs)
2. มีการกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น (equity)
3. ให้ประสบการณ์ันทนาการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว (quality of experience)
4. ให้ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิต (education and understanding)

5. เน้นการออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และใช้วัสดุในท้องถิ่น (local architecture and local material)

6. เน้นการผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสู่แผนพัฒนาระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ (integration of sustainable tourism to local, regional, and national plans)

7. เน้นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นฐานในการตัดสินใจและการติดตามตรวจสอบ (information and monitoring)

นอกจากนี้ โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2545: 9) ได้สรุปองค์ประกอบหลัก 4 ประการในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. การดำเนินกิจการการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว

2. การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว

4. การประสานความต้องการทางเศรษฐกิจ การคงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

แนวคิดและหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ มีกระบวนการรักษาสีงแวดล้อมอย่างยั่งยืน และการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ตอบสนองความต้องการเหล่านี้ได้คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ ecotourism

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ ecotourism เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ sustainable tourism มีบทบาทสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมของประเทศ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งของโลกที่จัดว่ามีทรัพยากรการท่องเที่ยวหลากหลายประเภทกระจายอยู่ในทุกภูมิภาค ทั้งที่เป็นแหล่งธรรมชาติ กิ่งธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งเก่าและใหม่ จนกล่าวได้ว่า เป็นมรดกทางการท่องเที่ยว (tourism heritage) อันมีคุณค่าและความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์อยู่เป็นจำนวนมาก ในความหลากหลายและปริมาณดังกล่าว ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศถือเป็นส่วนหนึ่งซึ่งมีศักยภาพสูงและเหมาะสมที่สามารถจะนำมาพัฒนาและจัดการเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่มุ่งหาความเพลิดเพลินและการศึกษาเรียนรู้ควบคู่กันไปกับการเดินทางอย่างมีความรับผิดชอบ ซึ่งมีปัจจัยหลายประการบ่งชี้ว่าปริมาณนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมีแนวโน้มสูงขึ้นตามลำดับ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544: 65)

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “ecotourism” ซึ่งเป็นคำผสมระหว่าง ecology หรือนิเวศวิทยา กับคำว่า tourism หรือการท่องเที่ยว นอกจากนี้ในวงการการท่องเที่ยวยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่น ที่สำคัญได้แก่ “nature tourism” หรือ “biotourism” หรือ “green tourism” แทน ecotourism ได้เช่นกัน เพื่อบ่งบอกให้เห็นว่าเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น แม้ว่าจะมีการบัญญัติคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” มาจากราชบัณฑิตยสถานก็ตาม แต่ก็มีนักวิชาการหลายกลุ่มใช้คำว่า ecotourism ในความหมายว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ดรธรณี และ สุรเชษฐ์, 2539: 2 อ้างถึงใน จีระกาญจน์, 2545: 6)

ดรธรณี และ สุรเชษฐ์ (2539: 2 อ้างถึงใน จีรกาญจน์, 2545: 8) ได้เรียบเรียงจาก Hector Ceballos Lascrain (1988) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า คือการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ผลิตเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น

จีรกาญจน์ (2545: 11) ได้สรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งได้จากการตรวจเอกสารต่าง ๆ ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวธรรมชาติ ที่คำนึงถึงความยั่งยืนของระบบนิเวศ มีวัตถุประสงค์ให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางไปใกล้ชิด ชื่นชมและเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ และ/หรือ วัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ธรรมชาติ โดยเน้นคุณค่าของธรรมชาติและระมัดระวังไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งยังเน้นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น โดยให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลจัดการภายใต้ระเบียบปฏิบัติหรือกติกาของชุมชนและกฎหมายของรัฐร่วมกันเพื่อสร้างงานและเสริมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติอีกด้วย

ช่วงกระแสของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแพร่ขยายไปทั่วโลก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้จัดทำแผนพัฒนาและอนุรักษ์การท่องเที่ยว โดยจัดตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาเรื่อง ecotourism ระยะแรกคณะทำงานมีมติให้ใช้คำจำกัดความ ecotourism ในความหมายภาษาไทยว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสื่อความหมายให้กับชาวไทยทุกระดับเข้าใจว่า รูปแบบการท่องเที่ยว ecotourism นับเป็นรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมในการรับรู้ของชาวไทย คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ต่อมา ททท. ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ทำการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ และขอให้ราชบัณฑิตยสถานกำหนดความหมาย ในที่สุดได้ความหมายของคำว่า ecotourism คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึงการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544ก: 38 และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544ข: 2)

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544ข: 2-4) ได้กำหนดองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 4 ประการ (ภาพที่ 1) ดังนี้

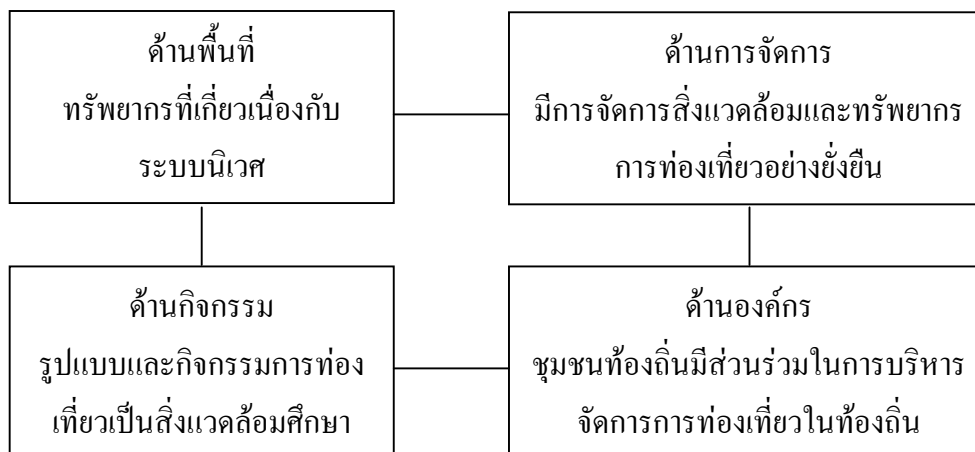
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (identity or authentic or endemic or unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (eco-system) ในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (nature-based tourism)

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (sustainable managed tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (responsible travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (environmental education-based tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (involvement of local community or people participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้ เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (grass root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วม

ร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (community participation-based tourism)

ภาพที่ 1 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544ข: 3)

หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ตามลักษณะดังกล่าวข้างต้น จัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไปความสมบูรณ์จะลดน้อยลง จนอาจกลายเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ

หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540: 1-10) ได้กล่าวถึงหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลักที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ
2. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนเพื่อให้เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม การจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต

3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการการเรียนรู้ตลอดเวลา โดยมีทำให้การศึกษา ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง ทั้งต่อนักท่องเที่ยวและประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

4. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแข็งขันเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยประโยชน์ที่ได้หมายความถึง การกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษา จัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้ว ท้องถิ่นสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

แนวคิดการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น

ความหมายและองค์ประกอบขององค์กรชุมชน

ดร.รชนี (ม.ป.ป.) ให้ความหมายของชุมชนท้องถิ่น หมายถึงประชากรหรือกลุ่มของประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน ที่มีการจัดตั้งหรือไม่จัดตั้งอย่างเป็นทางการ โดยมีความสัมพันธ์กันในทางใดทางหนึ่ง ได้แก่ ความเกี่ยวพันด้านสายเลือด การนับถือศาสนา กลุ่มทางการเมือง และเศรษฐกิจและสังคม โดยมีเป้าหมายหรือผลประโยชน์ร่วมกัน

ลิน (2530: 23 อ้างถึงใน ปาริชาติ และคณะ, 2543: 261) กล่าวถึงการให้นิยามขององค์กรชาวบ้าน องค์กรชุมชน หรือองค์ประชาชนว่ามีความหมายคล้ายคลึงกัน โดยสามารถสรุปลักษณะสำคัญขององค์กรประชาชน ได้ 6 ลักษณะดังนี้

1. สามารถปกป้องผลประโยชน์ แก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของสมาชิกได้ และมีการกระจายผลอย่างเสมอภาค
2. ประชาชนมีส่วนร่วม (participation) ในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรอย่างมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและอย่างมีจิตสำนึกร่วมกัน
3. องค์กรมีผู้นำที่ดี สามารถแสดงบทบาทได้อย่างเหมาะสม

4. องค์กรมีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นระบบด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาคนภายนอก มีบทบาทในการตัดสินใจกำหนดเป้าหมายที่เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากร และความสามารถของคนในชุมชน

5. องค์กรสามารถควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ภายในชุมชน และสภาพแวดล้อมพื้นฐานขององค์กรให้เป็นไปตามทิศทางที่พึงประสงค์ได้

6. องค์กรมีการปรับตัวที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมาย รักษาความมั่นคงและพัฒนาองค์กรให้เจริญต่อไปได้

การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น

ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน หมายถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว และจัดการดูแลรักษาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ซึ่งอาจเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นเจ้าของหรือได้รับความเห็นชอบจากรัฐหรือเจ้าของตามกฎหมาย ให้ดำเนินการและใช้ประโยชน์ได้

การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการการทำงานและใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การจัดการการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความเจริญเติบโต แต่ต้องคำนึงถึงขีดจำกัดที่ยอมรับได้เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมมากเกินไป (ดร.รชนี, 2545: 91)

โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2545: 9) ได้สรุปถึงสาระสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1. การจัดการทรัพยากร จำเป็นต้องมีการจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ
2. ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ โดยคำนึงว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่ง ที่จำเป็นต้องมีความสามารถในการสร้างกำไรเพื่อความอยู่รอดและผลประโยชน์ของชุมชน
3. การตอบสนองความต้องการหรือพันธะทางสังคม หมายถึง การให้ความเคารพต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนต่าง ๆ ตลอดจนความหลากหลายและมรดกเชิงวัฒนธรรม
4. สุนทรียภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ไม่ว่าสถานที่นั้นจะมีความยิ่งใหญ่หรือมีชื่อเสียงมากน้อยเพียงใด การธำรงรักษาไว้ซึ่งสุนทรียภาพของสถานที่เหล่านั้น คือภารกิจสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว
5. การคำนึงถึงกระบวนการและขอบเขตทางนิเวศวิทยา เพื่อให้การพัฒนาสามารถดำรงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งกายภาพและชีวภาพที่ประอบเอาไว้
6. การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ (biological diversity) ของพืชพรรณและสัตว์ต่าง ๆ เพราะสิ่งเหล่านี้คือทรัพยากรที่สำคัญของการท่องเที่ยว
7. การดำรงไว้ซึ่งระบบสนับสนุนชีวิต (life-supporting systems) ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหมดในโลก มีชีวิตรอดอยู่ได้ต่อไป

ดร.รชนี (2545: 110) ได้สรุปหลักการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้

1. ต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน และทรัพยากรท่องเที่ยว ทั้งในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง
2. ต้องมีความยั่งยืน ทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวและการใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว
3. ประชาชนท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมติดตามประเมินผล

4. เป็นการนำรายได้หรือประโยชน์อื่น ๆ มาสู่ชุมชนและเกิดการกระจายรายได้ดังกล่าวอย่างเป็นธรรม

5. ต้องเป็นการให้ประสบการณ์นั้นทนทานการที่ดีแก่นักท่องเที่ยว ทั้งยังก่อให้เกิดจิตสำนึกในการท่องเที่ยวที่ดี และทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ความเข้าใจในชุมชนท้องถิ่น และ/หรือแหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนท้องถิ่นดูแลจัดการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 กับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มีการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญแตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างฐานล่าง ได้แก่ ประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยรัฐธรรมนูญฉบับเดิมได้กำหนดอำนาจหน้าที่ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ค่อนข้างจำกัด แต่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดไว้ในหลายมาตรา (โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2541: 45-48) ดังนี้

มาตรา 79 หมวด 5 (นโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ) ซึ่งเป็นมาตราหลักที่ถือเป็นหัวใจของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้กำหนดไว้ว่า “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและจำกัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน” ซึ่งตามมาตราดังกล่าวนี้ได้วางแนวทางให้รัฐจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทั้งในแง่การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ การควบคุมและจำกัดภาวะมลพิษ และการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยอยู่ในรูปของการมีส่วนร่วม 5 ฝ่าย คือ รัฐ ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และบุคคลแต่ละคน

ในด้านของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้เพิ่มเติมเนื้อหาสาระจากเดิมที่มีการกำหนดเพียงสิทธิของบุคคล (individual rights) ไว้เท่านั้น แต่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดสิทธิเพิ่มเติมถึงสิทธิของชุมชน (community rights) ที่เป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม (traditional

local community) โดยระบุไว้ชัดเจนในมาตรา 46 ว่า “บุคคลซึ่งร่วมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

สำหรับประชาชน ในฐานะบุคคลแต่ละคน (individual) มาตรา 56 ได้ระบุในวรรคแรกอย่างชัดเจนว่า มีสิทธิที่จะร่วมกับทั้งรัฐและชุมชน “...ในการบำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตนเองย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

นอกจากนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 290 ยังได้กำหนดบทบาทขององค์กรปกครองท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

มาตรา 290 เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง อย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

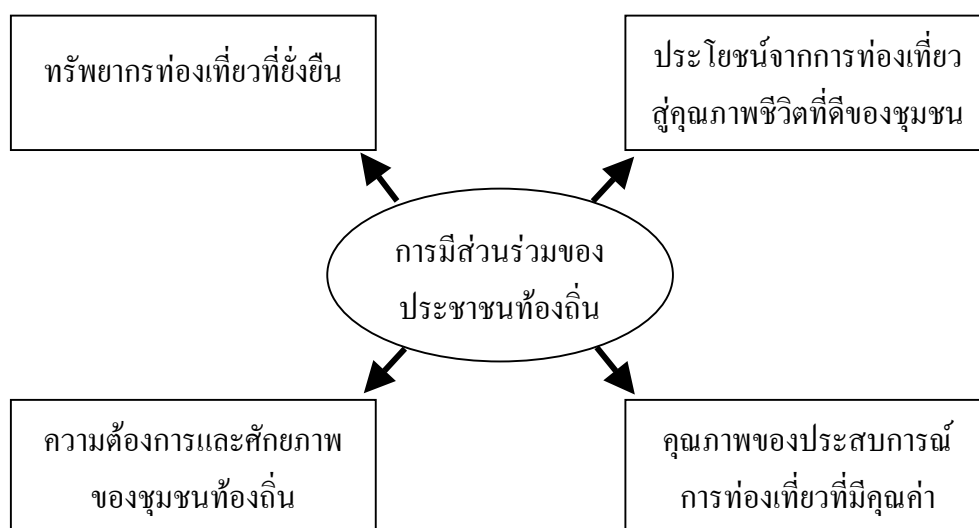
1. การจัดการ บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่
2. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่เฉพาะในกรณีที่อาจมีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน
3. การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่ม โครงการหรือกิจกรรมใดนอกพื้นที่ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

ตามมาตราดังกล่าวจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญปัจจุบันได้ให้ความสำคัญต่อบทบาทขององค์กรปกครองท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ดังนั้นในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด จำเป็นต้องสร้างบทบาทในด้านนี้อย่างจริงจัง เพื่อส่งเสริมในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วมหรือชุมชนเป็นแกนในการจัดการ หมายถึง การจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ นับตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รักษาสภาพแวดล้อม ตลอดจนเกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมในชุมชนนั้น (ดรรรชนี, 2545: 109)

สาเหตุที่ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวก็เพราะชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการท่องเที่ยว หรือในบางกรณีการท่องเที่ยวอาจทำให้การใช้ทรัพยากรบนพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นลดน้อยลง จึงต้องให้ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้รู้ปัญหาและความต้องการของชุมชนตนได้ดีกว่าผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของตนเอง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยว เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น คุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชน และนำไปสู่การคุ้มครองดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน สนองตอบต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง รวมไปถึงเกิดประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณค่าน่าประทับใจแก่นักท่องเที่ยว (ดรรรชนี, 2545: 111) ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวคิดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
ที่มา: ครรชนี (2545: 111)

สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2541: 3-104 อ้างถึงใน อุไรพรรณ, 2544: 28-31) ได้กล่าวถึง ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีบทบาทและความสัมพันธ์ในหลายรูปแบบ ได้แก่

1. เป็นเจ้าของพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเยือน โดยได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว ขายสินค้าและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
2. เป็นผู้จำหน่ายสินค้าในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือในชุมชน นักท่องเที่ยวมักสนใจมาดูกิจกรรมในชุมชน และจับจ่ายซื้อสินค้าหัตถกรรมหรือผลผลิตการเกษตรจากชุมชน ทำให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น เกาะหลี่เป๊ะ เกาะป็นหยี เป็นต้น
3. เป็นผู้ให้บริการการท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวเกิดใหม่ที่ยังไม่มีการลงทุนธุรกิจบริการใด ๆ ชุมชนมักมีโอกาสในการให้บริการการท่องเที่ยวในระยะเริ่มแรก เช่น บังกะโล ที่พักแบบบงาย เป็นต้น
4. เป็นผู้ให้บริการการท่องเที่ยวชุมชน บางพื้นที่ที่องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งหรือมีระบบการจัดการที่ดี มีจุดสนใจร่วมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต การอนุรักษ์ และการต่อสู้ทางสังคม ได้จัด

ให้มีการรองรับการท่องเที่ยวในเชิงรุก หรือใช้เงื่อนไขการท่องเที่ยวในการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจกับบุคคลภายนอก จึงเกิดบริการการท่องเที่ยวชุมชนที่มีรูปแบบพิเศษ คือมีการพักแรมร่วมกับชาวบ้าน การพบปะพูดคุยกับชุมชน องค์กรชุมชน การดูกิจกรรมขององค์กรและร่วมกิจกรรมทางสังคม อาชีพ หรือการอนุรักษ์ต่าง ๆ เช่น ชุมชนเกาะยวน้อย ชุมชนหาดเจ้าไหม เป็นต้น

5. ชุมชนในฐานะองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีความรับผิดชอบในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล สภาตำบล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น ในปัจจุบันได้มีบทบาทในการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในฐานะผู้จัดการเก็บและกำจัดของเสีย พัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว ในบางพื้นที่เป็นผู้จัดบริการการท่องเที่ยวเองด้วย องค์กรชุมชนลักษณะนี้ยังคงเป็นองค์กรชุมชนแบบตัวแทน ประชาชนเป็นผู้เลือกผู้บริหาร จึงมักขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ลักษณะและรูปแบบการพัฒนาพื้นที่มีกรรองรับการท่องเที่ยวแบบทั่ว ๆ ไปมากกว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงมุ่งพัฒนาทางกายภาพมากกว่าการจัดสื่อความหมายธรรมชาติและเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน

ดรธรณี (2545: 110) ได้จำแนกมิติการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1. ร่วมให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยว เป็นการมีส่วนร่วมในระดับต่ำสุด มักเป็นการวางแผนการท่องเที่ยวที่ชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวโดยตรง หรือเป็นการวางแผนระดับมหภาค แต่ชุมชนมีแนวโน้มได้รับผลกระทบจากการกำหนดนโยบายหรือแผนการท่องเที่ยว

2. ร่วมให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยว เป็นการมีส่วนร่วมที่ตัวแทนของชุมชนอาจเข้าร่วมในคณะกรรมการ หรือการประชุมรับฟังความคิดเห็น เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะหรือแนวความคิดเห็น ความต้องการของชุมชนในโครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน

3. ดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เป็นการมีส่วนร่วมที่ชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว ร่วมกับหน่วยงานของรัฐ เพื่อประโยชน์ของชุมชนและสังคมโดยรวม

4. การท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชนเอง นับตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รักษาสภาพแวดล้อม ตลอดจนเกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมในชุมชน

ชุมชนที่จะมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำเป็นต้องมีความพร้อมหรือมีองค์ประกอบในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2541: 3-104 อ้างถึงใน อุไรพรรณ, 2544: 32) ดังนี้คือ

1. การมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับระบบนิเวศ ได้แก่ ลักษณะชุมชนซึ่งได้แสดงออกถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีเอกลักษณ์ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์หรือพัฒนาให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีทรัพยากรทางธรรมชาติภายในหรือโดยรอบชุมชน อันเป็นทรัพยากรที่มีระบบนิเวศเด่นชัด หรือสัมพันธ์กับชุมชนทั้งในด้านการใช้ประโยชน์และการสงวนรักษาไว้โดยชุมชน เป็นต้น

2. การมีองค์กรชุมชนหรือกลุ่มบุคคลในชุมชนที่สนใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควบคู่หรือขนานไปกับการจัดการชุมชนในด้านอื่น ๆ

3. การประสานงานหรือปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอก ทั้งในด้านวิชาการ ด้านการอนุรักษ์ การท่องเที่ยว การศึกษา และการสาธารณสุข ซึ่งก่อให้เกิดการรับรู้ การเรียนรู้ การพัฒนา ศักดิ์ศรีของชุมชน

นอกจากศักยภาพของชุมชนเองแล้ว ความต้องการของชุมชนในแง่รายได้และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความต้องการเผยแพร่กิจกรรม ตลอดจนความต้องการการสนับสนุนจากภายนอกในกรณีใดกรณีหนึ่ง จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความต้องการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน นอกจากนี้ ความเข้มแข็งของชุมชนถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะให้ชุมชนสามารถจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้สำเร็จ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีระบบจัดการที่ดีและมีขั้นตอน สามารถนำมาใช้เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

แนวคิดการอนุรักษ์ป่าชายเลน และพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่

ป่าชายเลนและทรัพยากรชายฝั่ง เป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรที่มีความสำคัญยิ่งต่อระบบนิเวศโดยรวม เป็นบริเวณที่เก็บความอุดมสมบูรณ์ที่ไหลจากที่ต้นน้ำลำธารผ่านแม่น้ำลำคลองในบริเวณพื้นราบลงสู่ทะเล ระบบนิเวศของป่าชายเลนจะมีลักษณะพิเศษที่เอื้ออำนวยให้เกิดความหลากหลายทั้งพันธุ์พืชและสัตว์ที่จะมีผลต่อความอุดมสมบูรณ์ของบริเวณชายฝั่งและท้องทะเล

ความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนและทรัพยากรชายฝั่งเกือบทั้งหมดในประเทศไทย เป็นผลสืบเนื่องมาจากแนวความคิดในการพัฒนาตามแบบตะวันตกที่เล็งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในระยะสั้นโดยไม่คำนึงถึงความสามารถในการดำรงสภาพหรือความอยู่รอดของทรัพยากรในระยะยาว เมื่อเทียบผลกำไรที่ได้ในระยะสั้นกับการสูญเสียทางเศรษฐกิจ และผลกระทบต่อวัฒนธรรมและสังคมในระยะยาวแล้ว จะเห็นได้ชัดว่าเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่าเลย (มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์, 2534)

นโยบายและมาตรการของรัฐในการแก้ปัญหาป่าชายเลน

วีรวัฒน์ (2545: 34-37) ได้รวบรวมและลำดับนโยบายและมาตรการที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับป่าชายเลนที่สำคัญ ดังนี้

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2509 รัฐบาลมีนโยบายให้สัมปทานทำไม้ป่าชายเลนแบบผูกขาดระยะยาว 15 ปี เป็นการสัมปทานระยะยาวรอบที่ 1 ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นนโยบายการจัดการป่าชายเลนที่ผิดมหันต์

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2526 รัฐบาลมีนโยบายให้สัมปทานทำไม้ป่าชายเลนอีกครั้งเป็นรอบที่ 2 ทั้ง ๆ ที่การทำไม้จากสัมปทานรอบแรกก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของป่าชายเลนอย่างชัดเจน บทเรียนจากการให้สัมปทานรอบแรกไม่ได้รับความสนใจอย่างเพียงพอหรือกระตุ้นให้รัฐบาลต้องกลับมาทบทวนนโยบายแต่อย่างใด ในขณะที่คณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนแห่งชาติก็มีได้ท้วงติง

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2530 รัฐบาลได้จำแนกพื้นที่ป่าชายเลนออกเป็นเขตอนุรักษ์ เขตเศรษฐกิจ ก. และเขตเศรษฐกิจ ข.

เขตอนุรักษ์ หมายถึง บริเวณที่มีความสมบูรณ์ หากทำลายจะมีผลต่อสภาพแวดล้อม

เขตเศรษฐกิจ ก. หมายถึง พื้นที่ที่ให้สัมปทานและป่านอกเขตสัมปทานที่สามารถจัดทำเป็นป่าชุมชนได้

เขตเศรษฐกิจ ข. หมายถึง พื้นที่ที่สามารถดำเนินกิจกรรมที่ไม่ใช่ด้านป่าไม้

มติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้ ออกมาเพื่อจะกำหนดการใช้ประโยชน์ป่าชายเลนให้ชัดเจนขึ้น โดยรัฐคาดหวังว่าจะทำให้การป้องกันรักษาป่าชายเลนมีประสิทธิภาพขึ้น โดยเฉพาะบริเวณที่ถูกกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ ซึ่งจำแนกออกมาได้เพียง 200,000 ไร่ ในขณะที่พื้นที่ป่าสัมปทานมีถึง 800,000 ไร่ และไม่ได้มีการพิจารณาถึงความสำคัญของพื้นที่ป่าชายเลนในเขตสัมปทานต่อระบบนิเวศ ทั้ง ๆ ที่พื้นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบนิเวศ

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2539 ให้ยกเลิกสัมปทาน แต่ผู้รับสัมปทานเชื่อว่า จะฟ้องรัฐบาล จึงทำให้เกิดมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2543 ให้ผู้รับสัมปทานทำไม้ป่าชายเลนคงมีสิทธิทำไม้ต่อไปจนหมดอายุสัมปทาน และให้นำพื้นที่ป่าชายเลนที่จำแนกออกเป็นเขตการใช้ประโยชน์ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2530 และพื้นที่งอกฝั่งทะเลมารวมกันเป็นเขตอนุรักษ์ทั้งหมด หมายความว่า ต่อไปนี้ป่าชายเลนทั้งหมดรวมถึงป่าชายเลนที่ชุมชนดูแลรักษามาก่อนเป็นป่าอนุรักษ์

จากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2543 นี้ คาดว่าสถานการณ์ป่าชายเลนของประเทศจะนำไปสู่การบุกรุกทำลายอย่างหนัก เนื่องจากผู้รับสัมปทานจะเร่งรีบตัดไม้ออกให้มากที่สุดและรวดเร็วที่สุด เพราะถ้าตัดไม้ออกไม่ทันตามเวลาของสัมปทานก็หมดสิทธิที่จะตัดอีก ผู้รับสัมปทานจะรีบตัดไม้และรีบชักลากมาขังที่รวมหมอนไม้ เพื่อคิดคำนวณค่าภาคหลวง ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบการสัมปทานป่าชายเลน

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2543 ให้ราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าชายเลนโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ก่อนวันที่ 23 กรกฎาคม 2534 ยังคงอยู่ได้ แต่ไม่อนุญาตให้ทำกินและต้องขอจากกรมป่าไม้ทุกปี ห้ามออกเอกสารสิทธิ์ ให้ทำเขตกันชนกว้างไม่น้อยกว่า 100 เมตร จากชายฝั่งตลอดแนวฝั่ง เพื่อฟื้นฟูป่าชายเลนให้สมบูรณ์ หรือแนวกันชนอาจกว้างน้อยกว่า 100 เมตร ก็ได้ในกรณีที่สภาพพื้นที่ไม่เอื้ออำนวย ส่วนสถานที่ราชการที่อยู่มาก่อน 23 กรกฎาคม 2534 ให้เพิกถอนสภาพป่า

พื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่ จังหวัดกระบี่

พื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของสรรพชีวิต เป็นแหล่งน้ำ และแหล่งทรัพยากรที่มนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ อาทิ เป็นแหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และเชื้อเพลิง ด้วยความสำคัญและคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ นานาประเทศจึงได้จัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศขึ้นฉบับหนึ่ง เรียกว่า “อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ” ที่เมืองแรมซาร์ ประเทศอิหร่าน อนุสัญญาฉบับนี้จึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “อนุสัญญาแรมซาร์” เป็นข้อตกลงร่วมกันของนานาประเทศที่จะอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำของตน โดยสนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด

ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญานี้ เป็นลำดับที่ 110 โดยเสนอพรุควนจีเสียน ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศลำดับที่ 948 หรือเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำโลก (Ramsar site) แห่งแรกของประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2541 (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2545: 1)

พื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำกระบี่ จังหวัดกระบี่ ได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar site) ลำดับที่ 1,100 ตั้งแต่วันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2545: 1) โดยมีลักษณะภูมิศาสตร์ที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ หาได้ยาก มีพื้นที่ทั้งหมด 133,120 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่สุสานหอย 75 ล้านปีที่เป็นหนึ่งเดียวในภูมิภาคนี้ เขตผังเมืองรวมกระบี่ ป่าชายเลน หาดเลน หาดทราย ล้าคลองน้อยใหญ่หน้าเมืองกระบี่ จนถึงป่าชายเลนและแหล่งหญ้าทะเลผืนใหญ่ในบริเวณเกาะศรีบอยา เป็นถิ่นที่อยู่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงและสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ โดยเฉพาะที่ใกล้จะสูญพันธุ์หรือหาได้ยาก เช่น พะยูงซึ่งเป็นชนิดพันธุ์หายากใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่งของประเทศไทย และเป็นถิ่นที่อยู่ของสิ่งมีชีวิตในช่วงที่สำคัญ จึงอุดมไปด้วยสรรพชีวิตน้อยใหญ่ ทั้งนกอพยพและนกชายเลนถึง 221 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่งของประเทศไทยได้แก่ นกพินทุ ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ได้แก่ นกกระเต็นใหญ่ปีกสีน้ำตาล นกหัวขวานใหญ่สีดำ นกแก้วแล้วป่าโกงกาง นกกินแมลงป่าโกงกาง และนกจับแมลงป่าโกงกาง เป็นที่อยู่อาศัยของทรัพยากรประมงที่หลากหลาย และเป็นแหล่งแพร่ขยายพันธุ์ของพันธุ์ปลาพื้นเมืองกว่า 50 ชนิด ซึ่งล้วนแต่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดต่าง ๆ ที่อาศัยในป่าโกงกาง เช่น ลิง และนาก เป็นต้น พื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำกระบี่ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวและศึกษาธรรมชาติที่มีคุณค่ายิ่ง โดยเฉพาะกิจกรรมการดูนกของนักเรียนนักศึกษาและผู้ที่มีสนใจ (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2542)

พื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่ มีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งความสำคัญในฐานะระบบนิเวศซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพที่เอื้อประโยชน์ต่อทั้งมนุษย์ สัตว์และพืชในพื้นที่ เป็นที่น่าวิตกอย่างยิ่งว่าพื้นที่ชุ่มน้ำแห่งนี้ อาจถูกทำลายลงอย่างรวดเร็วจนต้องตกอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม อันเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญหลายประการ อันได้แก่ ประการแรก การขยายของเมือง การเพิ่มขึ้นของประชากรและความต้องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ประการที่สอง การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ขาดการสำนึก คำนึงถึงผลกระทบต่อระบบนิเวศโดยรวม โดยเฉพาะการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสาเหตุใหญ่ที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำ และประการสุดท้าย ประชาชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและเพียงพอในคุณค่า และคุณประโยชน์ที่ครบถ้วนแท้จริงของพื้นที่ชุ่มน้ำ

มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ (ม.ป.ป.) ได้เน้นความสำคัญของระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเลว่าเป็นบริเวณที่มีความสำคัญมาก เป็นแหล่งที่ให้ผลผลิตทางด้านชีวภาพสูงมากที่สุดแห่งหนึ่ง เป็นระบบที่เชื่อมระหว่างระบบนิเวศบนบกกับระบบนิเวศทางทะเล ซึ่งพื้นที่ดังกล่าว ได้แก่ บริเวณป่าชายเลน พื้นที่น้ำกร่อยตามบริเวณปากแม่น้ำที่เชื่อมต่อกับทะเลหรือตามเกาะต่าง ๆ แหล่งหญ้าทะเล และแนวปะการัง เป็นต้น บริเวณนี้จึงเป็นที่ที่มีความสำคัญมากต่อสรรพชีวิตในทะเล เพราะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์และแหล่งอนุบาลของลูกสัตว์น้ำนานาชนิดที่สำคัญในทะเล นอกจากนี้ยังช่วยป้องกันการพังทลายของชายฝั่งที่เกิดจากขบวนการกัดเซาะ และป้องกันชายฝั่งจากคลื่นลมพายุในฤดูมรสุม และบทบาทที่สำคัญมากที่สุดอีกอย่างหนึ่ง คือการเป็นผู้ผลิตอาหารขั้นต้นที่สำคัญในห่วงโซ่อาหารที่มีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตในทะเล ทั้งที่อาศัยอยู่ในบริเวณป่าชายเลนเองและในระบบนิเวศข้างเคียง เช่น แหล่งหญ้าทะเล แนวปะการัง และทะเลเปิด โดยประชากรส่วนใหญ่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณร้อยละ 70 อาศัยอยู่ในป่าชายเลนหรือบริเวณใกล้เคียง ชายฝั่งทะเล

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นอกจากแนวคิดดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยยังได้ทำการสรุปผลงานการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการศึกษาในเรื่องนี้ ดังนี้

ปาริชาติ และคณะ (2543) ได้ศึกษากระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา ผลการศึกษาโดยรวมปรากฏว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ การสนับสนุน การรวมพลังในการดำเนินกิจกรรมในกลุ่ม องค์กร หรือเครือข่าย การพัฒนาผู้นำ และแม้กระทั่งการติดตามและประเมินผล จัดว่าเป็นกระบวนการเสริมพลังอำนาจแก่ชุมชนได้ทั้งสิ้น ทั้งนี้กระบวนการทำงานและเทคนิคในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวจะต้องมีความเชื่อมโยงกัน โดยเริ่มจากการทำงานกับสมาชิกจำนวนน้อยไปหามาก ส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติจากเรื่องง่าย ๆ ใกล้เคียงตัวไปสู่เรื่องยากและซับซ้อนมากขึ้น มีขอบเขตการวิเคราะห์กว้างขึ้น ส่งเสริมให้ชุมชนมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและนำไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งให้คุณค่าแก่ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการสร้างความรู้ใหม่จากประสบการณ์ของชุมชน การรวมตัวของชุมชนและองค์กรประชาชนเข้าเป็นเครือข่ายหรือสร้างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมก็เป็นพัฒนาการของพลังในการถือฤกษ์พลังสร้างสรรค์

ศักดิ์พิชิต (2542) ได้ศึกษาศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่นรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว จังหวัดจันทบุรี โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุและการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นวัดจากตัวแปร 7 ตัวแปร คือ ระดับการศึกษา ความรู้ ความเข้าใจในหลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ รายได้รวม ขนาดที่ดินที่เป็นของตนเอง ความต้องการในการย้ายถิ่น การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน และการมีส่วนร่วมกิจกรรมกลุ่ม โดยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วัดจากการเข้าร่วมในกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในรูปของการดูแลและการใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้องตามหลักการอนุรักษ์ ผลการศึกษาพบว่า ตัวชี้วัดศักยภาพของชุมชนเพียง 4 ตัว คือ ระดับการศึกษา ความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน และการร่วมกิจกรรมในกลุ่มมีอิทธิพลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งมีขนาดความสัมพันธ์ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ ชุมชนโดยภาพรวมมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติน้อย และยังไม่ให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเท่าที่ควร

ศูนย์วิจัยป่าไม้ (2538) ทำการศึกษาวิจัยโครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ: กรณีภาคใต้ ทำการกำหนดระดับของศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และระดับของผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดเนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยวิธี weighting score method โดยจากการศึกษาศักยภาพในความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่ธรรมชาติใน 14 จังหวัดภาคใต้ พบว่าจากการศึกษาข้อมูลทุกภูมิภาคและการสำรวจพื้นที่ธรรมชาติทั้งสิ้น 109 แห่ง มีพื้นที่ที่เหมาะสมมากในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จำนวน 16 แห่ง กระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ได้แก่ พังงา

กระบี่ สตูล พัทลุง สุราษฎร์ธานี สงขลา นราธิวาสและนครศรีธรรมราช ซึ่งส่วนใหญ่มีสภาพเป็นพื้นที่คุ้มครองหรือพื้นที่อนุรักษ์ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และวนอุทยานต่าง ๆ ที่อยู่ในความดูแลของกรมป่าไม้ เช่น อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาประบางคราม จังหวัดกระบี่ อุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น นอกจากนี้มีพื้นที่เหมาะสมน้อยในการเป็นแหล่งเชิงอนุรักษ์จำนวน 39 แห่ง และส่วนใหญ่มีความเหมาะสมปานกลาง 54 แห่ง

ศฤงฆ์ (2541) ได้ศึกษาศักยภาพและแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา จังหวัดพังงา โดยการวิจัยนี้ได้ใช้แบบสอบถามในการสำรวจความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งสัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้สถิติอย่างง่ายในการวิเคราะห์ข้อมูล และใช้สมการถ่วงน้ำหนัก (weighting score method) เพื่อคำนวณหาระดับศักยภาพของพื้นที่ ระดับศักยภาพของการบริหารจัดการ และระดับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ลักษณะพื้นที่และองค์ประกอบด้านทรัพยากรธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงามีศักยภาพสูงต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การบริหารจัดการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีศักยภาพปานกลาง การให้บริการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยผู้ประกอบการ/ราษฎรท้องถิ่นมีศักยภาพสูง โดยมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง

พิพัฒน์ (2543) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาเบื้องต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่สวนป่าทุ่งเกวียน-ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง โดยอาศัยผลสรุปจากการออกแบบสอบถามนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างทั้งในกรุงเทพฯ และนักท่องเที่ยวที่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย ตลอดจนผลสรุปจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวและพัฒนาบริการและกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อเสริมรายได้ให้กับองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้และชุมชนในท้องถิ่น โดยผลการวิเคราะห์ทางการเงินปรากฏว่า สำหรับโครงการที่มีระยะเวลาดำเนินการ 10 ปี โครงการมีความเหมาะสมที่จะลงทุนได้ เนื่องจากมีอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุนเท่ากับ 1: 1.11 มีอัตราผลตอบแทนภายในโครงการเท่ากับร้อยละ 21.87 และโครงการมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิประมาณ 33.02 ล้านบาท จึงตัดสินใจได้ว่าโครงการดังกล่าวมีความคุ้มค่าการลงทุนทางด้านเศรษฐกิจ

อุไรพรรณ (2544) ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ โดยการศึกษาได้ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดย

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วยวิธีเทคนิคเดลฟาย เพื่อรวบรวมข้อมูลแบบสำมะโนประชากร ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่ามี่ปัจจัยที่บ่งชี้ถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ 4 กลุ่มได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ ปัจจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านกิจกรรมและการจัดการนักท่องเที่ยว และปัจจัยด้านองค์กรชุมชน นอกจากนี้ยังใช้สมการถ่วงน้ำหนัก (weighting score method) เพื่อคำนวณหาระดับศักยภาพของพื้นที่ โดยผลการศึกษาพบว่าชุมชนบ้านทุ่งสูงมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีระดับศักยภาพสูงสุดในปัจจัยด้านองค์กรชุมชน และมีระดับศักยภาพปานกลาง ในปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ และปัจจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว และระดับศักยภาพต่ำสุดในปัจจัยด้านกิจกรรมและการจัดการนักท่องเที่ยว

อิทธิพล (2545) ได้ทำการศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชนจำนวน 50 คน วิเคราะห์ค่าสถิติโดยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และประเมินศักยภาพโดยวิธีสมการถ่วงน้ำหนัก (weighting score method) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยบ่งชี้เกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ ปัจจัยด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมจากปัจจัยดังกล่าว เมื่อนำมาประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่าชุมชนตำบลบางหญ้าแพรกมีศักยภาพในระดับปานกลาง

เกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่

สภาพทั่วไปและที่ตั้ง

เกาะศรีบอยา มีสภาพพื้นที่เป็นเกาะ เนื้อที่ประมาณ 21.25 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอเหนือคลอง ระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านคลองเตาะ หมู่ที่ 6 บ้านเกาะศรีบอยา และหมู่ที่ 7 บ้านหลังเกาะ (ภาพที่ 3) มีประชากรตามทะเบียนราษฎร พ. ศ. 2546 จำนวน 1,221 คน 230 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด นับถือศาสนาอิสลาม อาชีพหลักคือทำประมง ทำสวนยางพารา และรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ทำกิน

อาณาเขต

ทิศเหนือ	จดตำบลคลองขนาน อำเภอเหนือคลอง
ทิศตะวันออก	จดเกาะนกก่อม เกาะฮั่ง ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง
ทิศใต้	จดเกาะคูหลัง เกาะจำ ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง
ทิศตะวันตก	จดทะเลอันดามัน

ข้อมูลทั่วไปของหมู่ที่ 1 บ้านคลองเตาะ

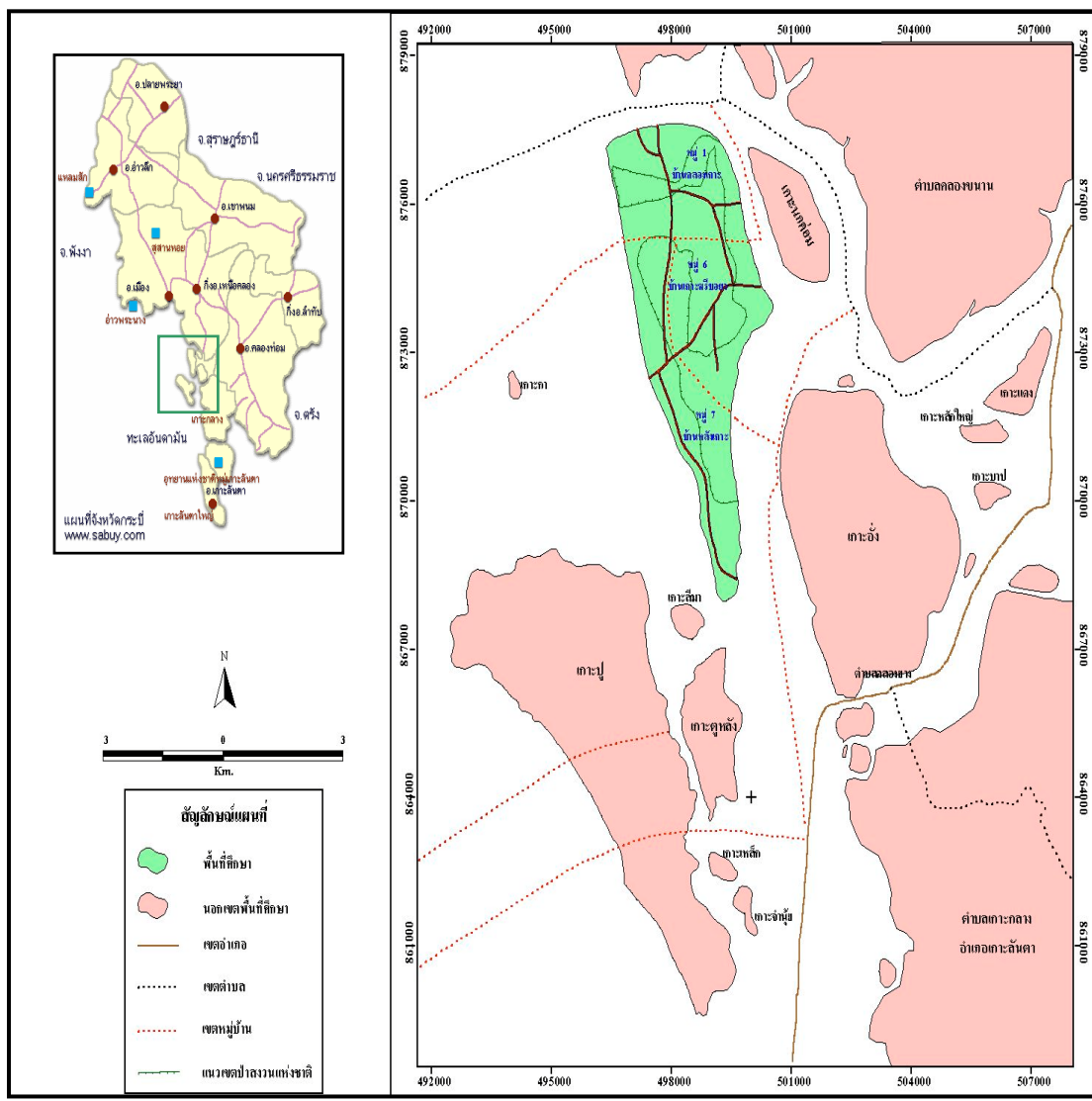
หมู่ที่ 1 บ้านคลองเตาะ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเกาะศรีบอยา มีประชากรตามทะเบียนราษฎร จำนวน 425 คน (พ. ศ. 2545) ประมาณ 58 ครัวเรือน พื้นที่ประมาณ 6.25 ตารางกิโลเมตร การตั้งบ้านเรือน ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่หนาแน่นบริเวณท่าเทียบเรือและถนนสายหลัก 2 สาย คือสายบ้านคลองเตาะไปหมู่ที่ 6 บ้านเกาะศรีบอยาและไปหมู่ที่ 7 บ้านหลังเกาะ ประชากรทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม มีอาชีพหลักคือ ทำประมง และทำสวนยางพารา

ข้อมูลทั่วไปของหมู่ที่ 6 บ้านเกาะศรีบอยา

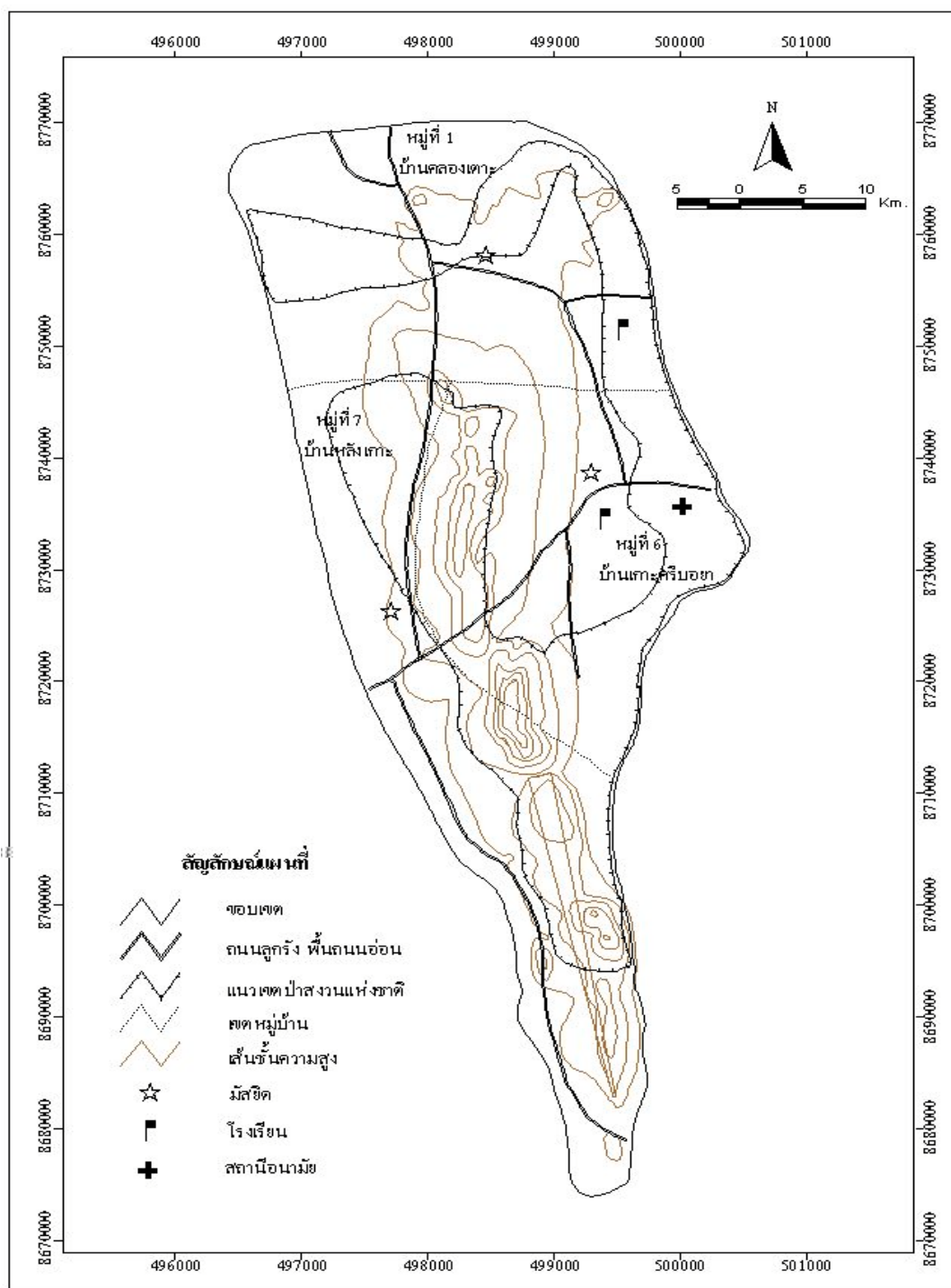
หมู่ที่ 6 บ้านเกาะศรีบอยา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเกาะศรีบอยา มีประชากรตามทะเบียนราษฎร จำนวน 401 คน (พ. ศ. 2545) ประมาณ 84 ครัวเรือน พื้นที่ประมาณ 6 ตารางกิโลเมตร การตั้งบ้านเรือน ส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณถนนสายหลัก 3 สาย คือสายบ้านเกาะศรีบอยาไปหมู่ที่ 1 บ้านคลองเตาะ และถนนอีกสองสายไปหมู่ที่ 7 บ้านหลังเกาะ ประชากรทั้งหมด นับถือศาสนาอิสลาม มีอาชีพหลักคือ ทำประมง และทำสวนยางพารา

ข้อมูลทั่วไปของหมู่ที่ 7 บ้านหลังเกาะ

หมู่ที่ 7 บ้านหลังเกาะ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของเกาะศรีบอยา มีประชากรตามทะเบียนราษฎร จำนวน 230 คน (พ. ศ. 2545) ประมาณ 36 ครัวเรือน พื้นที่ประมาณ 9 ตารางกิโลเมตร การตั้งบ้านเรือน ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่หนาแน่นบริเวณถนนสายหลัก 3 สาย ประชากรทั้งหมด นับถือศาสนาอิสลาม มีอาชีพหลักคือ ทำประมง ทำสวนยางพารา และรับจ้างทั่วไป

ภาพที่ 3 แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อพื้นที่ศึกษา เกาะศรีบอยา ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่
 ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะศรีบอยา

ภาพที่ 4 แผนที่แสดงพื้นที่ศึกษา เกาะศรีบอยา ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะศรีบอยา

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่ มีวิธีการ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล
2. กลุ่มตัวอย่างและหน่วยในการวิเคราะห์
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. วิธีดำเนินการวิจัย
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ รวบรวมข้อมูลจากหลายวิธีด้วยกัน เนื่องจากการวิจัยเรื่องศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยังไม่มีการศึกษาวิจัยในรูปแบบที่แน่ชัด ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และเพียงพอสำหรับการวิจัย จำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และการสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ รวมทั้งการสังเกตการณ์ โดยการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวนี้สามารถอธิบายได้ถึงศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 วิธี ดังนี้คือ

1. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย เอกสารทางด้านวิชาการ รายงานการวิจัย บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง และแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อทำให้ทราบถึงปัจจัยที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นการเก็บข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการทั้งสิ้น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

2.1 ข้อมูลที่ได้จากการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น โดยแบบสอบถามนี้ได้มาจากการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามและจากการสำรวจ โดยสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 1 บ้านคลองเตาะ หมู่ที่ 6 บ้านเกาะศรีบอยา และหมู่ที่ 7 บ้านหลังเกาะ ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.3 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนเกาะศรีบอยา เพื่อให้ได้ข้อมูลแนวความคิดในการใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นเครื่องมือในการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน

2.4 ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ ซึ่งจะได้อีกข้อมูลในส่วนของสภาพทั่วไปของชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกภายในชุมชน ซึ่งส่วนนี้จะเป็นข้อมูลที่ใช้เสริมในการวิจัย โดยเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถเก็บรวบรวมได้โดยวิธีอื่น

กลุ่มตัวอย่างและหน่วยในการวิเคราะห์

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 1 บ้านคลองเตาะ หมู่ที่ 6 บ้านเกาะศรีบอยา และหมู่ที่ 7 บ้านหลังเกาะ ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ที่มีรายชื่อปรากฏในทะเบียนราษฎร์ และใช้ครัวเรือนเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ (unit of analysis)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามจำนวน 3 ชุด คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ สร้างขึ้นจากแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาถึงปัจจัยที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนที่จะสามารถจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ พร้อมทั้งให้นำหนักในแต่ละปัจจัยที่มีความสำคัญ

2. แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ใช้สำหรับการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนในส่วนของแนวคิดในการใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมการดำรงชีพของชุมชน โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด

3. แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ใช้สำหรับการเก็บข้อมูลในส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 1 บ้านคลองเตาะ หมู่ที่ 6 บ้านเกาะศรีบอยา และหมู่ที่ 7 บ้านหลังเกาะ ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นคำถามทั้งแบบปลายเปิดและปลายปิด ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง คือ ข้อมูลลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพในครัวเรือน สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ศาสนา ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่อาศัยร่วมกันในปัจจุบัน อาชีพ ระดับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือนโดยประมาณ

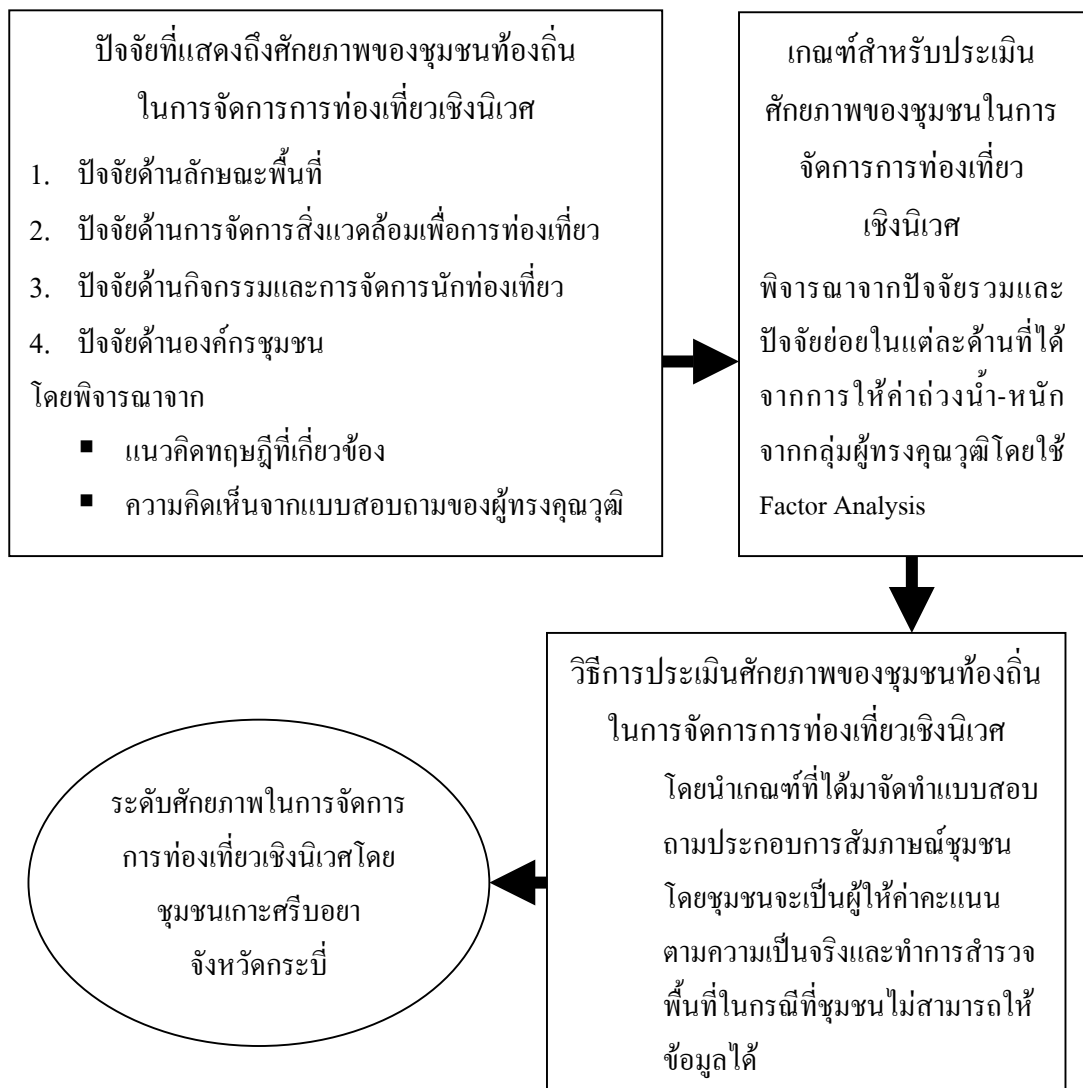
ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยข้อมูลในส่วนนี้จะเน้นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความต้องการให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ความต้องการในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกิจกรรมที่ต้องการมีส่วนร่วม ความต้องการในการประกอบอาชีพธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานในการรองรับการท่องเที่ยว และความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่คาดว่าจะได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนที่ 3 แบบประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยส่วนนี้คำถามในแบบประเมินจะสอดคล้องกับปัจจัยที่ผ่านการพิจารณาให้ความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแบ่งออกเป็น 7 ปัจจัยหลักที่สำคัญ คือ ปัจจัยด้านความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตัวเอง ปัจจัยด้านการให้บริการการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านความ

โดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปี ปัจจัยด้านพื้นที่ ปัจจัยด้านผู้นำ และปัจจัยด้านการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยส่วนนี้จะเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนตอบคำถามได้เต็มที่

จากการศึกษาแนวคิด หลักการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย (ภาพที่ 4) ดังนี้

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยอยู่ 3 ขั้นตอนหลักดังนี้

1. เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 จะทำการออกแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และความต้องการของชุมชนเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 จะดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 จัดทำแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้กรอบแนวคิดที่กำหนดไว้จากการตรวจเอกสาร จากนั้นจะส่งแบบสอบถามที่ได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และให้ค่านำหนัก โดยผู้วิจัยได้แบ่งระดับของการให้คะแนน (W_i) เพื่อแสดงถึงความสำคัญของปัจจัยชี้วัดศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไว้ 10 ระดับ โดยให้ระดับ 10 เป็นระดับความสำคัญสูงสุด และ 0 เป็นระดับที่ไม่มีความสำคัญ

นอกจากนี้ หากผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ายังมีปัจจัยที่ควรเพิ่ม ก็สามารถระบุเพิ่มได้ ทั้งนี้ปัจจัยที่เพิ่มเติมจะถูกนำมาพิจารณาอีกครั้ง จึงจะได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ เพื่อดำเนินการวิจัยในขั้นอื่นได้

2.2 ทำการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้วิธีเดลฟาย (delphi technique) ซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีที่นิยมกันอย่างแพร่หลายเพื่อระดมความคิดเห็นในการหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ซึ่งคำตอบที่ได้จะเป็นเอกฉันท์และสามารถนำมาใช้ประกอบในการตัดสินใจด้านต่าง ๆ โดยทำการคัดเลือกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และทำการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการพัฒนาชุมชนเป็นระยะเวลายาวนาน หรือเป็นผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบหรือมีประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการพัฒนาชุมชน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะทำหน้าที่ในการพิจารณาให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องและเหมาะสม รวมทั้งให้น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากนั้นเมื่อกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วจะใช้วิธีสโนว์บอลให้ชื่อ (snowball

sampling) โดยการสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิคนแรกซึ่งเสนอรายชื่อบุคคลที่ควรได้รับการเลือกสรร ให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิคนถัดไป (เกษม, 2522:26-28; สมบูรณ์, 2524:10-17 และ ชนิตา, 2544:60-73)

หลังจากส่งแบบสอบถามไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ และได้รับการพิจารณาให้ความเห็นแล้ว ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และลำดับความสำคัญของปัจจัยโดยความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งถือว่าเป็นคะแนนถ่วงน้ำหนัก (weighting score) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) และนำไปประเมินศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ต่อไป

3. ในการประเมินศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 ผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลจากการศึกษาสำรวจพื้นที่ ประกอบด้วยข้อมูลที่ได้จากการสอบถามจากครัวเรือนทั้งหมดที่อาศัยอยู่ หมู่ที่ 1 บ้านคลองเตาะ หมู่ที่ 6 บ้านเกาะศรีบอยา และหมู่ที่ 7 บ้านหลังเกาะ ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ แบบสำมะโนประชากร (census) เนื่องจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและย่อมส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของชุมชนเป็นส่วนใหญ่ จึงจำเป็นต้องอาศัยความคิดเห็นของทุกครัวเรือนในการทำวิจัยครั้งนี้

3.1 การหาค่าคะแนนศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน และข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพื้นที่ประกอบกัน โดยการให้แบบสอบถามนั้นให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้คะแนนจากปัจจัยที่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว โดยจะทำการทดสอบแบบสอบถามกับพื้นที่ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษา และยังไม่มีการจัดการเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งผลที่ได้จากการทดสอบจะนำไปแก้ไขเพื่อให้แบบทดสอบที่ใช้ในพื้นที่ศึกษามีความสมบูรณ์มากที่สุด

สำหรับขั้นตอนนี้จะมีการพิจารณาให้คะแนนแบบสอบถามที่กำหนดขึ้น โดยผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการให้คะแนนเป็น 2 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 กรณีการให้คะแนนศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น (R_i) ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้แบบสอบถามกับชุมชน เป็นการสอบถามว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีหรือไม่มี และหากมีควรให้คะแนนอยู่ในระดับใด และแนวทางที่ 2 กรณีปัจจัยบางประการซึ่งผู้วิจัย

จะทำการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลปัจจัยดังกล่าวเอง โดยได้จัดระดับของศักยภาพของชุมชนในปัจจัยต่าง ๆ ออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

ไม่มีศักยภาพ	ให้คะแนน	0
มีศักยภาพน้อย	ให้คะแนน	1
มีศักยภาพปานกลาง	ให้คะแนน	2
มีศักยภาพมาก	ให้คะแนน	3

จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาแทนในสมการถ่วงน้ำหนัก ซึ่งจะได้คะแนนถ่วงน้ำหนักซึ่งเป็นตัวแทนของข้อมูลในปัจจัยนั้น ๆ

3.2 การประเมินศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะทำการคำนวณหาศักยภาพของชุมชน ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Potential of Community: PC) โดยใช้วิธีสมการถ่วงน้ำหนัก (weighting score method) ซึ่งดัดแปลงจาก Emphandhu และ Chettamart (1997 อ้างถึงใน อุไรพรธม, 2544:58-59) โดยรูปแบบของสมการดังนี้

$$PC = \frac{\sum_{i=1}^n W_i R_i}{\sum_{i=1}^n W_i}$$

โดย PC = ระดับศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 W_i = ค่าถ่วงน้ำหนักของตัวแปรที่ i ; $i = 1, \dots, n$
 R_i = ค่าคะแนนศักยภาพของตัวแปรที่ i ; $i = 1, \dots, n$

ค่า PC ที่ได้จากการคำนวณโดยสมการดังกล่าวจะเป็นคะแนนซึ่งมีความเป็นไปได้ตั้งแต่ 0 (ไม่มีศักยภาพ) ถึง 3 (ศักยภาพสูง) นำคะแนนที่ได้จากการคำนวณดังกล่าวมาจัดระดับของศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

0.00-0.75 = Z หมายถึง ชุมชนไม่มีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

0.76-1.50 = L หมายถึง ชุมชนมีศักยภาพต่ำในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.51-2.25 = M หมายถึง ชุมชนมีศักยภาพปานกลางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.26-3.00 = H หมายถึง ชุมชนมีศักยภาพสูงในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

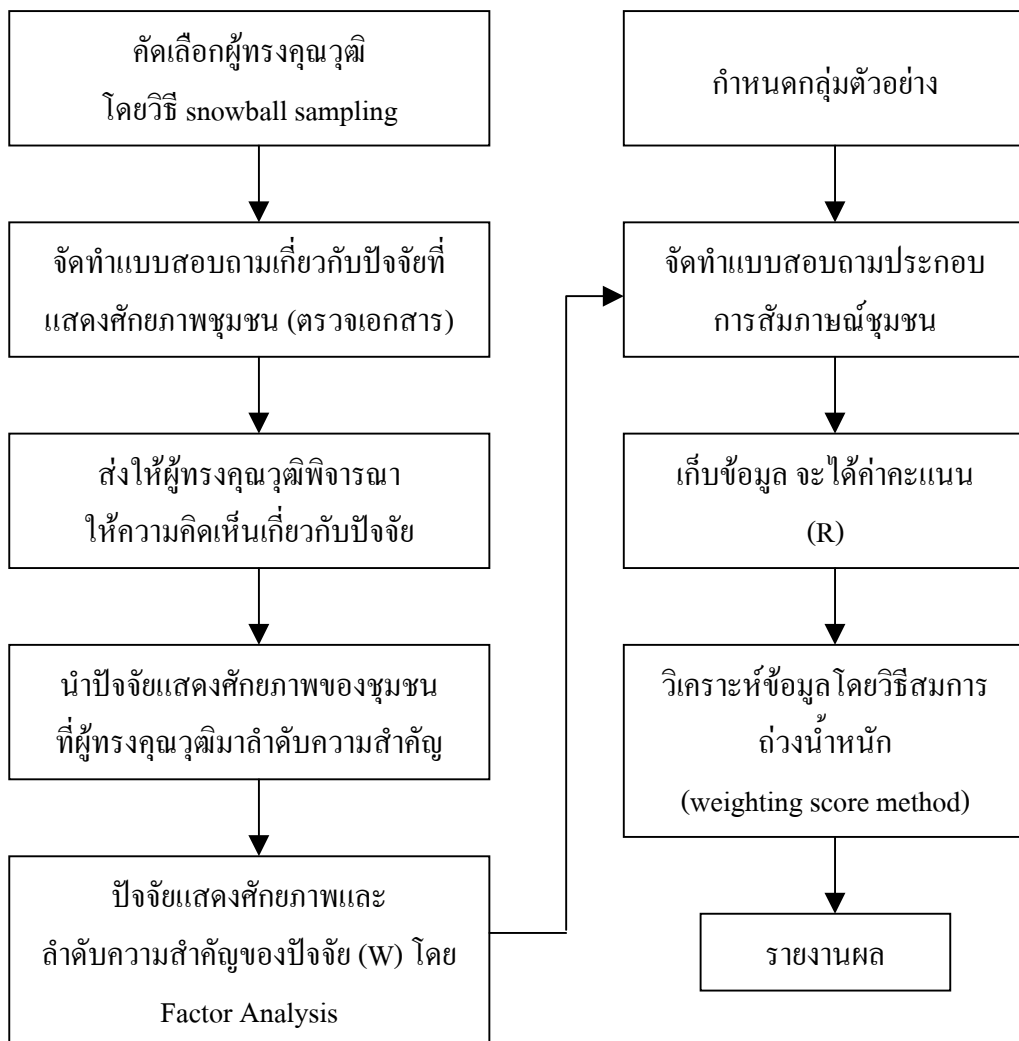
การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการสำรวจและเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามเสร็จแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) เป็นการวิเคราะห์เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างและความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งลักษณะของปัจจัยที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนผลการประเมินศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative analysis) เป็นการวิเคราะห์เพื่ออธิบายถึงระดับศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่ ซึ่งได้จากการคำนวณโดยใช้วิธีสมการถ่วงน้ำหนัก (weighting score method)

ในการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปขั้นตอนของการประเมินศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

ภาพที่ 6 ขั้นตอนการประเมินศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 14 คน และกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่บนเกาะศรีบอยา ในหมู่ที่ 1 บ้านคลองเตาะ หมู่ที่ 6 บ้านเกาะศรีบอยา และหมู่ที่ 7 บ้านหลังเกาะ รวมทั้งสิ้น 176 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 98.9 โดยอาศัยแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ และการสำรวจภาคสนาม ซึ่งสามารถแบ่งผลการวิจัยออกเป็นดังนี้ คือ

1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม
2. ความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. ปัจจัยที่บ่งชี้ถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. การประเมินศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพในครั้วเรือน และสถานภาพสมรส โดยปรากฏรายละเอียดของผลการศึกษาดังตารางที่ 1

1. เพศ

เมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามเพศในการวิจัยครั้งนี้พบว่า ร้อยละ 59.1 เป็นเพศชาย ที่เหลือร้อยละ 40.9 เป็นเพศหญิง

2. อายุ

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 29.5 อยู่ในช่วงอายุ 26-35 ปี ร้อยละ 29.0 อยู่ในช่วงอายุ 36-45 ปี และ ร้อยละ 27.3 อยู่ในช่วงอายุสูงกว่า 45 ปี ในขณะที่ร้อยละ 14.2 อยู่ในช่วงอายุต่ำกว่า 26 ปี

3. สถานภาพในครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามร้อยละ 61.4 เป็นหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 25.6 เป็นคู่สมรส และร้อยละ 13.0 เป็นผู้อยู่อาศัย

4. สถานภาพสมรส

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามร้อยละ 83.0 มีสถานภาพสมรสแล้ว ร้อยละ 9.0 เป็นโสด และร้อยละ 8.0 เป็นม่าย

ตารางที่ 1 ลักษณะทั่วไปของประชากรเกาะศรีบอยา ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>เพศ</u>		
ชาย	104	59.1
หญิง	72	40.9
รวม	176	100.0
<u>อายุ</u>		
ต่ำกว่า 26 ปี	25	14.2
26-35 ปี	52	29.5
36-45 ปี	51	29.0
สูงกว่า 45 ปี	48	27.3
รวม	176	100.0

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>สถานภาพในครัวเรือน</u>		
หัวหน้าครัวเรือน	108	61.4
คู่สมรส	45	25.6
ผู้อาศัย	23	13.0
รวม	176	100.0
<u>สถานภาพสมรส</u>		
โสด	16	9.0
สมรส	146	83.0
ม่าย	14	8.0
รวม	176	100.0

ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ระดับการศึกษา ศาสนา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่รวมกันในปัจจุบัน อาชีพ ทั้งอาชีพหลักและอาชีพรอง และระดับรายได้ ดังปรากฏรายละเอียด ดังตารางที่ 2

1. ระดับการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 59.1 มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 22.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 10.8 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และร้อยละ 1.1 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในขณะที่ร้อยละ 6.8 ไม่ได้เรียนหนังสือ

2. ศาสนา

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดร้อยละ 100.0 นับถือศาสนาอิสลาม

3. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

เมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เกาะศรีบอยา พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 89.2 อาศัยอยู่ในพื้นที่นานกว่า 20 ปี ร้อยละ 6.8 อาศัยอยู่ในพื้นที่ 10- 20 ปี และร้อยละ 3.4 อาศัยอยู่ในพื้นที่น้อยกว่า 10 ปี ในขณะที่เหลือร้อยละ 0.6 อาศัยอยู่ในพื้นที่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ปี

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

สมาชิกในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ร้อยละ 53.4 มีจำนวน 3-4 คน ร้อยละ 25.4 มีจำนวน 5-6 คน ร้อยละ 12.0 มีจำนวน 1-2 คน และร้อยละ 7.4 มีจำนวน 7-8 คน ในขณะที่ร้อยละ 1.8 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 8 คน

5. อาชีพหลัก

อาชีพหลักของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ร้อยละ 57.4 ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา ร้อยละ 22.7 ทำประมง ร้อยละ 11.9 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 6.3 ทำธุรกิจส่วนตัวหรือค้าขาย และร้อยละ 0.6 รับราชการ ในขณะที่ร้อยละ 1.1 ประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น ช่างเย็บผ้า ช่างซ่อมรถมอเตอร์ไซด์

6. อาชีพรอง

อาชีพรองของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ร้อยละ 30.1 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 29.0 ทำประมง ร้อยละ 9.1 ทำธุรกิจส่วนตัวหรือค้าขาย และร้อยละ 1.7 ทำสวนยางพารา ในขณะที่ร้อยละ 3.4 ประกอบอาชีพรองอื่น ๆ เช่น ช่างเย็บผ้า เป็นต้น ส่วนที่เหลือร้อยละ 26.7 ไม่มีอาชีพรอง

7. รายได้

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 48.3 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-10,000 บาท ร้อยละ 34.7 มีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 13.1 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-15,000 บาท ร้อยละ 1.1 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001-20,000 บาท และ 20,001-25,000 ตามลำดับ ในขณะที่อีกร้อยละ 1.7 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 25,000 บาท

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเกาะศรีบอยา

ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>ระดับการศึกษา</u>		
ไม่ได้เรียน	12	6.8
ประถมศึกษา	104	59.1
มัธยมศึกษาตอนต้น	39	22.2
มัธยมศึกษาตอนปลาย	19	10.8
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	2	1.1
รวม	176	100.0
<u>ศาสนา</u>		
อิสลาม	176	100.0
รวม	176	100.0
<u>ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่</u>		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ปี	1	0.6
น้อยกว่า 10 ปี	6	3.4
10-20 ปี	12	6.8
มากกว่า 20 ปี	157	89.2
รวม	176	100.0
<u>จำนวนสมาชิกในครัวเรือน</u>		
1-2 คน	21	12.0
3-4 คน	94	53.4
5-6 คน	45	25.4
7-8 คน	13	7.4
มากกว่า 8 คน	3	1.8
รวม	176	100.0

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>อาชีพ</u>		
1. <u>อาชีพหลัก</u>		
ทำสวนยางพารา	101	57.4
ทำประมง	40	22.7
รับจ้างทั่วไป	21	11.9
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	11	6.3
รับราชการ	1	0.6
อื่น ๆ ได้แก่ ช่างเย็บผ้า ช่างซ่อมรถมอเตอร์ไซค์ เป็นต้น	2	1.1
รวม	176	100.0
2. <u>อาชีพรอง</u>		
รับจ้างทั่วไป	53	30.1
ทำประมง	51	29.0
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	16	9.1
ทำสวนยางพารา	3	1.7
อื่น ๆ ได้แก่ ช่างเย็บผ้า เป็นต้น	6	3.4
ไม่มีอาชีพรอง	47	26.7
รวม	176	100.0
<u>รายได้โดยเฉลี่ย (บาท/เดือน)</u>		
น้อยกว่า 5,000	61	34.7
5,001-10,000	85	48.3
10,000-15,000	23	13.1
15,001-20,000	2	1.1
20,001-25,000	2	1.1
มากกว่า 25,000	3	1.7
รวม	176	100.0

ความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบด้วย 7 ด้านคือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความต้องการของชุมชนที่จะให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในท้องถิ่น ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกิจกรรมที่ต้องการมีส่วนร่วม ความต้องการในการประกอบอาชีพธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่คาดว่าจะได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะเกิดขึ้นในชุมชน ดังปรากฏในตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากผลการศึกษา พบว่าในประเด็นเรื่องของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่สามารถอธิบายและให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและไม่กระทบกับชีวิตความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมที่มีของชุมชน โดยต้องมีวัฒนธรรมและประเพณีที่ดีเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง มีทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าชายเลน ป่าบก ปะการัง สมนไพร และสัตว์ป่าที่สมบูรณ์

ความต้องการของชุมชนที่จะให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในท้องถิ่น

จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 96.6 ต้องการให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในท้องถิ่น โดยให้เหตุผลว่าจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่และรายได้ของคนในชุมชนดีขึ้น ในขณะที่เหลืออีกเพียงร้อยละ 3.4 ไม่ต้องการให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในชุมชนเนื่องจากเกรงว่าวิถีชีวิตและทรัพยากรของชุมชนจะได้รับผลกระทบในทางลบ (ตารางที่ 3)

ความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 87.5 ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 12.5 ไม่ต้องการมีส่วนร่วม โดยให้เหตุผลในเรื่องของการมีเวลาไม่เพียงพอ (ตารางที่ 3)

ความต้องการในการประกอบอาชีพธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 79.5 ต้องการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นอาชีพรอง โดยมีเพียงร้อยละ 7.4 ที่ต้องการจะประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นอาชีพหลัก ในขณะที่เหลืออีกร้อยละ 13.1 ไม่มีความต้องการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริม (ตารางที่ 3)

ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากผลการศึกษา พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างต้องการเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกคือ การให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว (Home stay) คิดเป็นร้อยละ 66.2 เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การเป็นมัคคุเทศก์นำศึกษาป่าชายเลน/แหล่งประมงคิดเป็นร้อยละ 64.9 และอันดับสามคือ การนำเที่ยวชุมชน คิดเป็นร้อยละ 58.3 (ตารางที่ 3)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในท้องถิ่น

จากผลการศึกษา พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่กลุ่มตัวอย่างต้องการมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกคือ ไฟฟ้า คิดเป็นร้อยละ 96.5 เป็นอันดับแรก รองลงมาคือระบบน้ำใช้ คิดเป็นร้อยละ 89.0 และอันดับสามคือ โทรศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 82.6 (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ความต้องการของชุมชนเกาะศรีบอยาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความต้องการของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>ความต้องการที่ให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</u>		
ต้องการ	170	96.6
ไม่ต้องการ	6	3.4
รวม	176	100.0
<u>ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</u>		
ต้องการ	154	87.5
ไม่ต้องการ	22	12.5
รวม	176	100.0

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ความต้องการของชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>ความต้องการในการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว</u>		
ต้องการประกอบอาชีพรอง	140	79.5
ต้องการประกอบอาชีพหลัก	13	7.4
ไม่ต้องการ	23	13.1
รวม	176	100.0
<u>กิจกรรมที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วม (ตอบได้หลายข้อ)</u>		
ให้บริการสถานที่พัก (Home stay)	100	66.2
มัคคุเทศก์นำศึกษาป่าชายเลน/แหล่งประมง	98	64.9
นำเที่ยวชุมชน	88	58.3
ขายอาหาร-เครื่องดื่ม	78	51.7
ขายของที่ระลึก	62	41.1
ร่วมลงทุน	49	32.5
ร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	47	31.1
อื่น ๆ ได้แก่ การให้บริการเช่าเรือ เป็นต้น	4	2.6
<u>ความต้องการเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน (ตอบได้หลายข้อ)</u>		
ไฟฟ้า	166	96.5
ระบบน้ำใช้	153	89.0
โทรศัพท์	142	82.6
ทางเดินศึกษาธรรมชาติ	119	69.2
สถานพยาบาล	110	64.0
ร้านค้า (ขายอาหาร, ขายของที่ระลึก)	82	47.7
ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	76	44.2
ถนนลาดยาง	67	39.0
ท่าเรือ	64	37.2
ที่พัก	51	29.7
ระบบกำจัดของเสีย	49	28.5
สถานที่กางเต็นท์	35	20.3
อื่น ๆ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาข้อมูลป่าชายเลน เป็นต้น	1	0.6

ความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับผลที่คาดว่าจะได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากผลการศึกษา พบว่า ผลกระทบด้านบวกที่ชุมชนคิดว่าจะได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกคือ จะทำให้เกิดการพัฒนาชุมชน คิดเป็นร้อยละ 65.4 เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ทำให้เกิดอาชีพเสริม คิดเป็นร้อยละ 62.5 และอันดับสามคือ ทำให้เกิดรายได้เพิ่ม คิดเป็นร้อยละ 61.9 ในขณะที่ผลกระทบด้านลบที่ชุมชนคิดว่าอาจจะได้รับ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกคือ ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 21.6 เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมเปลี่ยน คิดเป็นร้อยละ 18.8 และอันดับสามคือการก่อให้เกิดปัญหาของการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 15.9 (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับผลที่คาดว่าจะได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

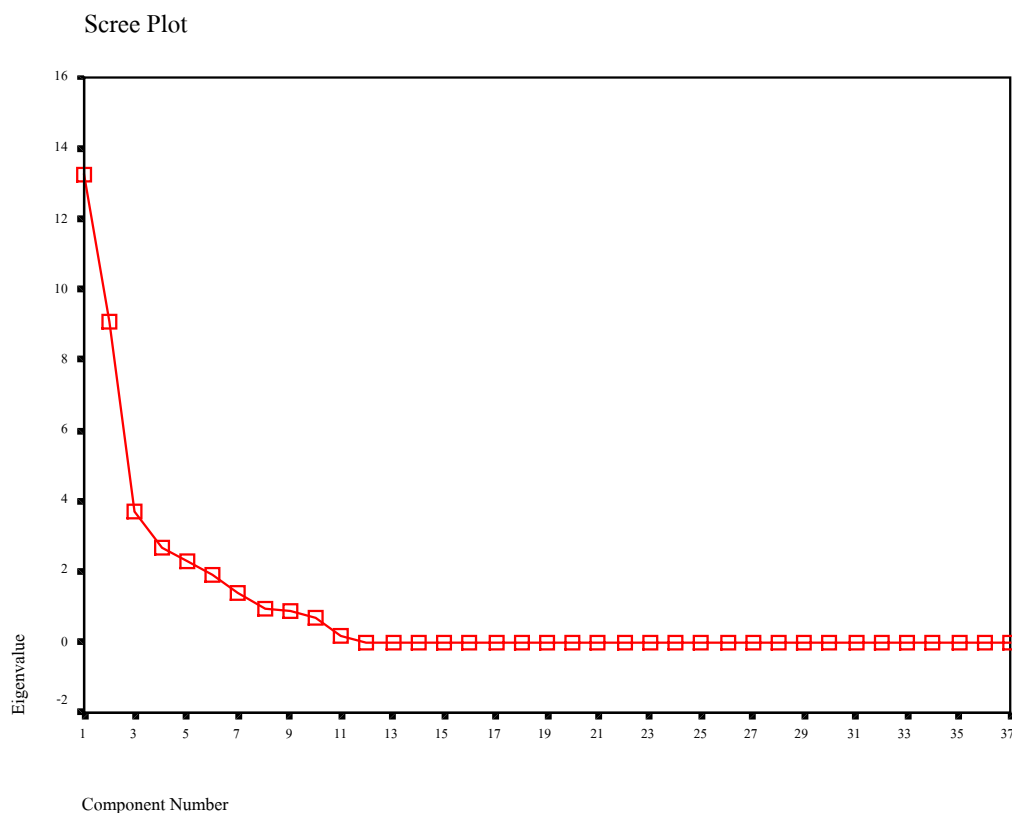
ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ความถี่ของความคิดเห็น (ร้อยละ)			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
ทำให้เกิดการพัฒนาชุมชน	115 (65.4)	56 (31.8)	5 (2.8)	0 (0)
ทำให้เกิดอาชีพเสริม	110 (62.5)	59 (33.5)	7 (4.0)	0 (0)
ทำให้รายได้เพิ่ม	109 (61.9)	62 (35.2)	4 (2.3)	1 (0.6)
ทำให้เกิดความร่วมมือกันทำกิจกรรมในชุมชน	103 (58.5)	67 (38.1)	6 (3.4)	0 (0)
ทำให้ชุมชนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก	101 (57.4)	68 (38.6)	6 (3.4)	1 (0.6)
ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น	38 (21.6)	36 (20.5)	36 (20.5)	66 (37.4)
ทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมเปลี่ยน	33 (18.8)	31 (17.6)	18 (10.2)	94 (53.4)
ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ	28 (15.9)	28 (15.9)	34 (19.3)	86 (48.9)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ความถี่ของความคิดเห็น (ร้อยละ)			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
ทำให้เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติด	26 (14.8)	25 (14.2)	28 (15.9)	97 (55.1)
ทำให้เกิดมลพิษ	24 (13.6)	25 (14.2)	42 (23.9)	85 (48.3)

ปัจจัยที่บ่งชี้ถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ ปัจจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านกิจกรรมและการจัดการนักท่องเที่ยว และปัจจัยด้านองค์กรชุมชน โดยการให้ค่าถ่วงน้ำหนักจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 20 คน มาจัดลำดับความสำคัญใหม่โดยใช้เทคนิค Factor Analysis พบว่าสามารถจัดกลุ่มปัจจัยที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาจากค่าของ Factor ที่มีค่า Eigenvalue มากกว่า 1 (กัลยา, 2544: 274) ได้ทั้งหมด 7 กลุ่มปัจจัย ปรากฏดังภาพที่ 7 และสามารถเรียงลำดับตามความสำคัญของปัจจัยที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้คือ ปัจจัยด้านความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตนเอง ปัจจัยด้านการให้บริการการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปี ปัจจัยด้านพื้นที่ ปัจจัยด้านผู้นำ และปัจจัยด้านการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว ปรากฏดัง ตารางที่ 5

ภาพที่ 7 กราฟ Scree Plot สำหรับพิจารณาจำนวนกลุ่มปัจจัย

จากการศึกษาพบว่า ในการพิจารณาถึงปัจจัยที่บ่งชี้ถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความสำคัญในปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

ปัจจัยด้านความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตนเอง เป็นปัจจัยที่มีปัจจัยย่อยมากที่สุด จำนวน 16 ปัจจัย โดยปัจจัยย่อยที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ค่าน้ำหนักถึง 10.0 คะแนน มีจำนวน 3 ปัจจัยย่อยคือ ปัจจัยย่อยเกี่ยวกับความสามารถองค์กรชุมชนรองรับในการดำเนินงานและการจัดการ ปัจจัยย่อยเกี่ยวกับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนจะเข้าไปดูแลจัดการ จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ตามกฎหมาย และปัจจัยเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด โดยให้ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.7 (ตารางที่ 5)

ปัจจัยด้านการให้บริการการท่องเที่ยว มีจำนวน 9 ปัจจัยย่อย โดยมีปัจจัยย่อยที่มีค่าคะแนนเท่ากับ 10.0 คะแนน จำนวน 3 ปัจจัยย่อยคือ ปัจจัยย่อยเกี่ยวกับการจัดระบบและวิธีรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว ปัจจัยย่อยเกี่ยวกับความประปรายและความสามารถในการฟื้นตัวของ

ระบบนิเวศ ปัจจัยเกี่ยวกับระบบการจัดการขยะและการจัดการด้านมลพิษ โดยให้ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.7 (ตารางที่ 5)

ปัจจัยด้านการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว มีจำนวน 4 ปัจจัยย่อย โดยมีปัจจัยย่อยที่มีค่าคะแนนเท่ากับ 10.0 คะแนน จำนวน 1 ปัจจัยย่อยคือ ปัจจัยย่อยเกี่ยวกับการสร้างระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยให้ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.0 (ตารางที่ 5)

ปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปี มีจำนวน 2 ปัจจัยย่อย โดยมีปัจจัยย่อยที่มีค่าคะแนนเท่ากับ 10.0 คะแนน จำนวน 1 ปัจจัยย่อยคือ ปัจจัยย่อยเกี่ยวกับความโดดเด่นของแหล่งธรรมชาติหรือระบบนิเวศซึ่งอาจมีส่วนประกอบของวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรม ชุมชน ประวัติศาสตร์ หรือเอกลักษณ์โดดเด่นอื่น ๆ โดยให้ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.3 (ตารางที่ 5)

ปัจจัยด้านพื้นที่ มีจำนวน 2 ปัจจัยย่อย โดยมีปัจจัยย่อยที่มีค่าคะแนนเท่ากับ 10.0 คะแนน จำนวน 1 ปัจจัยย่อยคือ ปัจจัยย่อยเกี่ยวกับพื้นที่ที่มีศักยภาพในการสร้างโอกาสการเรียนรู้และประสบการณ์และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้นักท่องเที่ยว เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีพืชพรรณโดดเด่น สมุนไพร หรือสัตว์ป่า เป็นต้น โดยให้ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.8 (ตารางที่ 5)

ปัจจัยด้านผู้นำ มีปัจจัยย่อยเพียง 1 ปัจจัยคือ ปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีระบบผู้นำที่เข้มแข็ง และเป็นที่เชื่อถือของชุมชน โดยมีค่าคะแนนเท่ากับ 9.0 คะแนน (ตารางที่ 5)

ปัจจัยด้านการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว มีปัจจัยย่อยเพียง 1 ปัจจัยคือ การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของการท่องเที่ยว โดยมีค่าคะแนนเท่ากับ 10.0 คะแนน (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ค่าคะแนนตัวถ่วงน้ำหนักของปัจจัยต่าง ๆ ที่บ่งชี้ศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามลำดับความสำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิ

ปัจจัยที่บ่งชี้ถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ผลการให้ค่าน้ำหนัก (weighting score) โดย ใช้ค่ามัธยฐาน (คะแนน)
1. <u>ปัจจัยด้านความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตนเอง</u>	
1.1 องค์กรชุมชนรองรับในการดำเนินงานและการจัดการ	10.0
1.2 พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนจะเข้าไปดูแลจัดการ จะต้อง ได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ตามกฎหมาย	10.0
1.3 กิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือส่งผล ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด (กิจกรรมที่ช่วยรักษา สภาพแวดล้อม)	10.0
1.4 การวางแผนและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม กับระบบนิเวศท้องถิ่น	9.5
1.5 การกำหนดกฎระเบียบ และแนวทางปฏิบัติสำหรับ สมาชิกชุมชนในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว	9.5
1.6 การสร้างระบบและวิธีการกระจายผลประโยชน์จากการ ท่องเที่ยวให้สมาชิกและชุมชน โดยส่วนรวมอย่างเป็น ธรรม	9.5
1.7 การกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยว	9.0
1.8 สภาพธรรมชาติหรือระบบนิเวศของพื้นที่ไม่ถูกรบกวน หรือมีการตัดแปลงโดยฝีมือมนุษย์น้อยที่สุด ยกเว้นใน ส่วนที่เป็นชุมชน หรือการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน ของชุมชน	8.0
1.9 มาตรการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล	8.0
1.10 มาตรการประหยัดพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ	8.0
1.11 มาตรการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน	8.0
1.12 กิจกรรมที่ยึดถือความเป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะโดดเด่น เด่นของพื้นที่เป็นฐาน	8.0

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ปัจจัยที่บ่งชี้ถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ผลการให้ค่านำหนัก (weighting score) โดย ใช้ค่ามัธยฐาน (คะแนน)
1.13 กิจกรรมที่ชุมชนท้องถิ่นสามารถจัดการและดำเนินการ เองได้	8.0
1.14 ทักษะการบริหารจัดการเบื้องต้น เช่น การติดต่อ ประสานงาน การจัดระบบนำเที่ยว การจัดการด้านตลาด ด้านการบัญชีและการเงิน	8.0
1.15 ความตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว	8.0
1.16 ความสามารถที่จะระดมทุนจากสมาชิกชุมชนเพื่อการ ดำเนินงาน เบื้องต้นเพียงพอ	7.0
คะแนนเฉลี่ย	8.7
2. ปัจจัยด้านการให้บริการการท่องเที่ยว	
2.1 ความประปรายและความสามารถในการฟื้นตัวของ ระบบนิเวศ	10.0
2.2 ระบบการจัดการขยะและการจัดการด้านมลพิษ	10.0
2.3 การจัดระบบและวิธีรักษาความปลอดภัยให้แก่ นักท่องเที่ยว	10.0
2.4 การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่า ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ	8.0
2.5 ทักษะด้านการบริการ เช่น วิธีการต้อนรับ การบริการ ด้านที่พัก อาหาร และอื่น ๆ	8.0
2.6 กำหนดมาตรฐานการให้บริการ (ความสะอาด สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ฯลฯ)	8.0
2.7 ความรู้ ความเข้าใจในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือ นักสื่อความหมายได้เป็นอย่างดี	8.0
2.8 ความรู้และทักษะในการจัดการและแก้ไขผลกระทบด้าน สิ่งแวดล้อมและปัญหาอื่น ๆ จากการท่องเที่ยวได้	8.0

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ปัจจัยที่บ่งชี้ถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ผลการให้ค่านำหนัก (weighting score) โดย ใช้ค่ามัธยฐาน (คะแนน)
2.9 การประชาสัมพันธ์กิจกรรม แหล่งท่องเที่ยว หรือ วัฒนธรรมประเพณีประจำชุมชน คะแนนเฉลี่ย	8.0 8.7
3. <u>ปัจจัยด้านการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว</u>	
3.1 การสร้างระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม	10.0
3.2 การกำหนดเขตหรือมีการแบ่งพื้นที่ในการประกอบ กิจกรรมการท่องเที่ยว	9.0
3.3 การกำหนดหรือออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่สร้างความ ผลิตผลสนับสนุนการเรียนรู้ และเพิ่มพูนประสบการณ์ ให้นักท่องเที่ยว	9.0
3.4 การสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนเพื่อเชื่อมโยง กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คะแนนเฉลี่ย	8.0 9.0
4. <u>ปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปี</u>	
4.1 ความโดดเด่นของแหล่งธรรมชาติหรือระบบนิเวศซึ่งอาจ มีส่วนประกอบของวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมชุมชน ประวัติศาสตร์ หรือเอกลักษณ์โดดเด่นอื่น ๆ	10.0
4.2 การจัดทำปฏิทินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรอบปี คะแนนเฉลี่ย	6.5 8.3
5. <u>ปัจจัยด้านพื้นที่</u>	
5.1 พื้นที่ที่มีศักยภาพในการสร้างโอกาสการเรียนรู้และ ประสบการณ์และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้แก่ นักท่องเที่ยว เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีพืชพรรณ โดดเด่น สมุนไพร หรือสัตว์ป่า เป็นต้น	10.0

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ปัจจัยที่บ่งชี้ถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ผลการให้ค่านำหนัก (weighting score) โดย ใช้ค่ามัธยฐาน (คะแนน)
5.2 ความสามารถในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ	9.0
5.3 กิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยว	9.0
5.4 ความยากง่ายหรือความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง ท่องเที่ยว	7.0
คะแนนเฉลี่ย	8.8
6. ปัจจัยด้านผู้นำ	
6.1 มีระบบผู้นำที่เข้มแข็ง และเป็นที่ยึดถือของชุมชน	9.0
คะแนนเฉลี่ย	9.0
7. ปัจจัยด้านการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว	
7.1 การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของ การท่องเที่ยว	10.0
คะแนนเฉลี่ย	10.0

การประเมินศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การประเมินศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้นำปัจจัยที่ได้จากการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิมาดัดแปลงเพื่อสร้างแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ โดยปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

ปัจจัยด้านความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตนเอง

ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนของป่าชายเลนและทรัพยากรชายฝั่ง รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ปรากฏผลดังตารางที่ 6

จากตารางที่ 6 พบว่า การดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชุมชนให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การกำหนดกฎระเบียบของชุมชนและนักท่องเที่ยวในการใช้ประโยชน์ป่าชายเลน คิดเป็นร้อยละ 31.8 เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การออกแบบที่พัก หรือสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความกลมกลืนกับสภาพดั้งเดิม และเหมาะกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 28.4 และอันดับสามคือ การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยกันดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน คิดเป็นร้อยละ 27.8

ในการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยกันดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 27.8 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 21.0 เห็นว่าปานกลาง และร้อยละ 31.8 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ร้อยละ 19.4 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยเท่ากับ 1.6 (ตารางที่ 6)

การออกแบบที่พักหรือสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความกลมกลืนกับสภาพดั้งเดิมและเหมาะกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 28.4 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 19.3 เห็นว่าปานกลาง และร้อยละ 17.6 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ร้อยละ 34.7 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยเท่ากับ 1.4 (ตารางที่ 6)

การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละวัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 19.3 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 19.9 เห็นว่าปานกลาง และร้อยละ 19.9 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ร้อยละ 40.9 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยเท่ากับ 1.2 (ตารางที่ 6)

การมีระบบการกำจัดหรือจัดการขยะและมลพิษที่มีประสิทธิภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 18.8 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 23.9 เห็นว่าปานกลาง และร้อยละ 15.9 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ร้อยละ 41.4 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยเท่ากับ 1.2 (ตารางที่ 6)

การมีมาตรการการประหยัดพลังงานที่สามารถทำได้จริงในชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 19.9 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 22.8 เห็นว่าปานกลาง และร้อยละ 17.0 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ร้อยละ 40.3 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย เท่ากับ 1.2 (ตารางที่ 6)

การกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 21.0 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 24.4 เห็นว่าปานกลาง และร้อยละ 12.5 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ร้อยละ 42.1 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย เท่ากับ 1.2 (ตารางที่ 6)

การกำหนดกฎระเบียบของชุมชนและนักท่องเที่ยวในการใช้ประโยชน์ป่าชายเลน พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 31.8 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 22.7 เห็นว่าปานกลาง ร้อยละ 5.7 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ร้อยละ 39.8 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย เท่ากับ 1.5 (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ระดับความสำคัญของการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

รายละเอียด	ระดับความสำคัญ (ร้อยละ)				คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	
1. กำหนดกฎระเบียบของชุมชนและนักท่องเที่ยวในการใช้ประโยชน์ของป่าชายเลน	56 (31.8)	40 (22.7)	10 (5.7)	70 (39.8)	1.5
2. ออกแบบที่พักหรือสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความกลมกลืนกับสภาพดั้งเดิมและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ	50 (28.4)	34 (19.3)	31 (17.6)	61 (34.7)	1.4

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รายละเอียด	ระดับความสำคัญ (ร้อยละ)				คะแนนถ่วง น้ำหนักเฉลี่ย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	
3. จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อ ช่วยกันดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และประเมิน กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะ ส่งผลกระทบต่อชุมชน	49 (27.8)	37 (21.0)	56 (31.8)	34 (19.4)	1.6
4. กำหนดกฎระเบียบในการ ควบคุมนักท่องเที่ยวใน การประกอบกิจกรรม	37 (21.0)	43 (24.4)	22 (12.5)	74 (42.1)	1.2
5. มีมาตรการการประหยัด พลังงานที่สามารถทำได้ จริงในชุมชน	35 (19.9)	40 (22.8)	30 (17.0)	71 (40.3)	1.2
6. กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว เที่ยวในแต่ละวัน	34 (19.3)	35 (19.9)	35 (19.9)	72 (40.9)	1.2
7. มีระบบการกำจัดหรือจัด การขยะและมลพิษที่มี ประสิทธิภาพ	33 (18.8)	42 (23.9)	28 (15.9)	73 (41.4)	1.2

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ชุมชนจะทำการท่องเที่ยว พบว่า ร้อยละ 71.0 เห็นว่าพื้นที่ควรใช้พื้นที่ของชุมชน ร้อยละ 23.3 เห็นว่าควรใช้พื้นที่ของรัฐ และร้อยละ 5.7 เห็นว่าควรใช้พื้นที่ของเอกชน โดยร้อยละ 77.8 เห็นว่าควรมีการขออนุญาตเจ้าของพื้นที่อย่างถูกต้อง ในขณะที่เหลือ ร้อยละ 22.2 ไม่ได้ขออนุญาต ดังนั้นในประเด็นนี้ ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยเท่ากับ 2.0

ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนยังมีความเป็นธรรมชาติ หรือสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ปรากฏรายละเอียดดังตารางที่ 7 โดยพบว่าพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงความเป็นธรรมชาติและสภาพวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ชุมชนให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกได้แก่ วัฒนธรรมและประเพณี คิดเป็นร้อยละ 58.5 เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ วิถีชีวิต

ความเป็นอยู่คิดเป็นร้อยละ 49.4 และอันดับสามคือ สมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 43.2 และเมื่อวิเคราะห์ภาพรวมปรากฏว่า ชุมชนได้ให้ความสำคัญในส่วนนี้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวม เท่ากับ 2.3

ตารางที่ 7 ระดับความสำคัญของพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยวที่คงความเป็นธรรมชาติและสภาพวิถีชีวิตดั้งเดิม

รายละเอียด	ระดับความสำคัญ (ร้อยละ)				คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	
1. วัฒนธรรมและประเพณี	103 (58.5)	59 (33.5)	14 (8.0)	-	2.5
2. วิถีชีวิตความเป็นอยู่	87 (49.4)	81 (46.1)	8 (4.5)	-	2.5
3. สมุนไพร	76 (43.2)	75 (42.6)	23 (13.1)	2 (1.1)	2.3
4. พิธีกรรม/ป้าธรรมชาติ/ ป่าชุมชน	69 (39.2)	99 (56.3)	6 (3.4)	2 (1.1)	2.3
5. สัตว์ป่า/สัตว์น้ำ	21 (11.9)	134 (76.2)	21 (11.9)	-	2.0
คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยรวม					2.3

จากตารางที่ 8 พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ต้องใช้ลักษณะของพื้นที่เป็นฐานที่ชุมชนให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกคือ การศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 76.2 เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน คิดเป็นร้อยละ 55.1 และอันดับสามคือ การท่องเที่ยวเชิงศึกษาธรรมชาติและป่าชายเลน คิดเป็นร้อยละ 53.4 เมื่อวิเคราะห์ภาพรวมปรากฏว่าชุมชนได้ให้ความสำคัญในส่วนนี้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวม เท่ากับ 2.2

ตารางที่ 8 ระดับความสำคัญของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ต้องใช้ลักษณะของพื้นที่เป็นฐาน

รายละเอียด	ระดับความสำคัญ (ร้อยละ)				คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	
1. ศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น	134 (76.2)	34 (19.3)	6 (3.4)	2 (1.1)	2.7
2. ศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน	97 (55.1)	65 (36.9)	11 (6.3)	3 (1.7)	2.5
3. ล่องเรือศึกษาธรรมชาติ ป่าชายเลน	94 (53.4)	76 (43.2)	5 (2.8)	1 (0.6)	2.5
4. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ	93 (52.8)	72 (40.9)	9 (5.2)	2 (1.1)	2.5
5. เดินป่าศึกษาสมุนไพร	88 (50.0)	68 (38.6)	17 (9.7)	3 (1.7)	2.4
6. โฮมสเตย์	82 (46.5)	64 (36.4)	23 (13.1)	7 (4.0)	2.3
7. ดำน้ำชมปะการัง/สัตว์น้ำ	36 (20.5)	66 (37.5)	70 (39.7)	4 (2.3)	1.8
8. จักรยานท่องเที่ยว	19 (10.8)	129 (73.3)	25 (14.2)	3 (1.7)	1.9
9. ส่องสัตว์/ดูนก	16 (9.1)	51 (29.0)	106 (60.2)	3 (1.7)	1.5
คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยรวม					2.2

จากตารางที่ 9 พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชุมชนสามารถจัดการและดำเนินการได้เอง โดยชุมชนให้ความสำคัญในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 69.3 เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 67.0 และอันดับสามคือ การศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน และการเดินป่าศึกษาสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 66.5 เมื่อวิเคราะห์ภาพรวมปรากฏว่า ชุมชนได้ให้ความสำคัญในส่วนนี้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวม เท่ากับ 2.3

ตารางที่ 9 ระดับความสำคัญของกิจกรรมที่ชุมชนสามารถจัดการและดำเนินการเองได้

รายละเอียด	ระดับความสำคัญ (ร้อยละ)				คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	
1. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ	122 (69.3)	41 (23.3)	12 (6.8)	1 (0.6)	2.6
2. ศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น	118 (67.0)	44 (25.0)	10 (5.7)	4 (2.3)	2.6
3. ศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน	117 (66.5)	41 (23.3)	17 (9.6)	1 (0.6)	2.6
4. เดินป่าศึกษาสมุนไพร	111 (63.1)	44 (25.0)	19 (10.8)	2 (1.1)	2.5
5. ล่องเรือศึกษาธรรมชาติ ป่าชายเลน	111 (63.1)	60 (34.1)	5 (2.8)	-	2.6
6. โฮมสเตย์	110 (62.5)	43 (24.4)	20 (11.4)	3 (1.7)	2.5
7. ดำน้ำชมปะการัง/สัตว์น้ำ	41 (23.3)	81 (46.0)	48 (27.3)	6 (3.4)	1.9
8. จักรยานท่องเที่ยว	35 (19.8)	107 (60.8)	33 (18.8)	1 (0.6)	2.0
9. ส่องสัตว์/ดูนก	33 (18.8)	75 (42.6)	62 (35.2)	6 (3.4)	1.8
คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยรวม					2.3

จากตารางที่ 10 พบว่า การดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านต่าง ๆ ที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง โดยให้ความสำคัญในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยร่วมกันทำในรูปแบบชุมชน คิดเป็นร้อยละ 53.4 เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การจัดทำกฎระเบียบและกติกาเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 43.2 และอันดับสามคือ ความต่อเนื่องในการดำเนินงานหรือการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 38.1

การจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยร่วมกันทำในรูปแบบชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 53.4 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 30.7 เห็นว่าปานกลาง และร้อยละ 11.9 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ ร้อยละ 4.0 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย เท่ากับ 2.3 (ตารางที่ 10)

การจัดทำกฎระเบียบและกติกาเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 43.2 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 23.9 เห็นว่าปานกลาง และร้อยละ 26.1 เห็นว่าน้อย ในขณะที่เหลืออีกร้อยละ 6.8 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย เท่ากับ 2.0 (ตารางที่ 10)

ความต่อเนื่องในการดำเนินงานหรือการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 38.1 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างต่อเนื่องในระดับมาก ร้อยละ 40.3 เห็นว่าปานกลาง และร้อยละ 14.2 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ร้อยละ 7.4 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย เท่ากับ 2.1 (ตารางที่ 10)

การสร้างระบบ และวิธีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้สมาชิกและชุมชนอย่างเป็นธรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 34.1 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 39.8 เห็นว่าปานกลาง และร้อยละ 19.9 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ร้อยละ 6.2 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย เท่ากับ 2.0 (ตารางที่ 10)

การจัดรายการนำเที่ยวหรือโปรแกรมนำเที่ยวที่สามารถใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจให้กับนักท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 28.4 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 46.0 เห็นว่าปานกลาง และร้อยละ 14.8 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ร้อยละ 10.8 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย เท่ากับ 1.9 (ตารางที่ 10)

การให้บริการเรื่องที่พัก อาหาร ตลอดจนอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 28.4 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 43.2 เห็นว่าปานกลาง และร้อยละ 18.2 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ร้อยละ 10.2 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย เท่ากับ 1.9 (ตารางที่ 10)

การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติให้เข้าใจ พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 25.0 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 16.8 เห็นว่าปานกลาง และร้อยละ 36.9 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ร้อยละ 22.2 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยเท่ากับ 1.4 (ตารางที่ 10)

การระดมทุนหรือรับสมาชิกในการดำเนินงาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 11.4 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 68.7 เห็นว่าปานกลาง และร้อยละ 15.9 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ร้อยละ 4.0 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยเท่ากับ 1.9 (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 ระดับความสำคัญของการดำเนินการจัดการที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง

รายละเอียด	ระดับความสำคัญ (ร้อยละ)				คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	
1. การจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยร่วมกันทำในรูปแบบชุมชน	94 (53.4)	54 (30.7)	21 (11.9)	7 (4.0)	2.3
2. การจัดทำกฎระเบียบและกติกาเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว	76 (43.2)	42 (23.9)	46 (26.1)	12 (6.8)	2.0
3. ความต่อเนื่องในการดำเนินงานหรือการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	67 (38.1)	71 (40.3)	25 (14.2)	13 (7.4)	2.1
4. การสร้างระบบและวิธีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้สมาชิกและชุมชนอย่างเป็นธรรม	60 (34.1)	70 (39.8)	35 (19.9)	11 (6.2)	2.0

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รายละเอียด	ระดับความสำคัญ (ร้อยละ)				คะแนนถ่วง น้ำหนักเฉลี่ย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	
5. การให้บริการเรื่องที่พัก อาหาร ตลอดจนอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้กับ นักท่องเที่ยว	50 (28.4)	76 (43.2)	32 (18.2)	18 (10.2)	1.9
6. การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติให้เข้าใจ	44 (25.0)	28 (15.9)	65 (36.9)	39 (22.2)	1.4
7. การระดมทุนหรือรับ สมาชิกในการดำเนินงาน	20 (11.4)	121 (68.7)	28 (15.9)	7 (4.0)	1.9

ปัจจัยด้านการให้บริการนักท่องเที่ยว

จากตารางที่ 11 พบว่า การให้บริการนักท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง โดยชุมชนให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกคือ การให้ข้อมูลวิถีชีวิตและการทำมาหากินหรือการพานักท่องเที่ยวชมป่าชายเลนหรือธรรมชาติได้ คิดเป็นร้อยละ 47.2 เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวระหว่างการท่องเที่ยวในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 32.4 และอันดับสามคือ การจัดการดูแลและบริการให้แก่นักท่องเที่ยวได้ในลักษณะเดียวกันหมด คิดเป็นร้อยละ 26.1

การให้ข้อมูลวิถีชีวิตและการทำมาหากินหรือการพานักท่องเที่ยวชมป่าชายเลนหรือธรรมชาติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 47.2 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 34.1 เห็นว่าปานกลาง และร้อยละ 13.6 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ร้อยละ 5.1 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย เท่ากับ 2.2 (ตารางที่ 11)

การจัดการด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวระหว่างการท่องเที่ยวในชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 32.4 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 47.7 เห็นว่าปานกลาง ร้อยละ 18.8 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ร้อยละ 1.1 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย เท่ากับ 2.1 (ตารางที่ 11)

การจัดการดูแลและบริการให้แก่นักท่องเที่ยวได้ในลักษณะเดียวกันทั้งหมด พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 26.1 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 59.7 เห็นว่า ปานกลาง และร้อยละ 12.5 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ร้อยละ 1.7 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้น ในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย เท่ากับ 2.1 (ตารางที่ 11)

การแก้ไขและจัดการปัญหาจากการท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 23.9 เห็นว่าชุมชน มีความสามารถอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 46.5 เห็นว่าปานกลาง และร้อยละ 29.5 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ ร้อยละ 0.6 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย เท่ากับ 1.9 (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 ระดับความสำคัญของการให้บริการการท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง

รายละเอียด	ระดับความสำคัญ (ร้อยละ)				คะแนนถ่วง น้ำหนักเฉลี่ย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	
1. การให้ข้อมูลวิถีชีวิตและ การทำมาหากินหรือการ พานักท่องเที่ยวชมป่า ชายเลนหรือธรรมชาติได้	83 (47.2)	60 (34.1)	24 (13.6)	9 (5.1)	2.2
2. การจัดการด้านความ ปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ระหว่างการท่องเที่ยวใน ชุมชนของท่าน	57 (32.4)	84 (47.7)	33 (18.8)	2 (1.1)	2.1
3. การจัดการดูแลและบริการ ให้แก่นักท่องเที่ยวได้ใน ลักษณะเดียวกันทั้งหมด	46 (26.1)	105 (59.7)	22 (12.5)	3 (1.7)	2.1
4. การแก้ไขและจัดการ ปัญหาจากการท่องเที่ยว	42 (23.9)	82 (46.5)	51 (29.5)	1 (0.6)	1.9

ปัจจัยด้านการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากตารางที่ 12 พบว่า การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง โดยชุมชนให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ การกำหนดหรือแบ่งพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้าชม หรือกำหนดพื้นที่ทางธรรมชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะ คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมาคือ การสร้างระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 35.2 และอันดับสามคือ การจัดการเกี่ยวกับตลาด ระบบนำเที่ยว หรือการติดต่อประสานงานกับผู้ประกอบการท้องถิ่นแห่งอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 22.2

การกำหนดหรือแบ่งพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้าชม หรือกำหนดพื้นที่ทางธรรมชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 45.5 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 38.6 เห็นว่าปานกลาง และร้อยละ 15.3 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ร้อยละ 0.6 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยเท่ากับ 2.3 (ตารางที่ 12)

การสร้างระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 35.2 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 55.2 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 8.5 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ร้อยละ 1.1 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยเท่ากับ 2.2 (ตารางที่ 12)

การจัดการเกี่ยวกับการตลาด ระบบนำเที่ยว หรือติดต่อประสานงานกับผู้ประกอบการท้องถิ่นแห่งอื่น ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 22.2 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 52.8 เห็นว่าปานกลาง และร้อยละ 18.8 เห็นว่าน้อย ในขณะที่ร้อยละ 6.2 เห็นว่าไม่มีความสามารถ ดังนั้นในประเด็นนี้ชุมชนจึงมีระดับคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยเท่ากับ 1.9 (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 ระดับความสำคัญของการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง

รายละเอียด	ระดับความสำคัญ (ร้อยละ)				คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	
1. การกำหนดหรือแบ่งพื้นที่ ในแหล่งท่องเที่ยวให้ นักท่องเที่ยวเข้าชม หรือ กำหนดพื้นที่ทาง ธรรมชาติให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวโดยเฉพาะ	80 (45.5)	68 (38.6)	27 (15.3)	1 (0.6)	2.3
2. การสร้างระบบและการ คืนผลประโยชน์สู่การ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม	62 (35.2)	97 (55.2)	15 (8.5)	2 (1.1)	2.2
3. การจัดการเกี่ยวกับการ ตลาด ระบบนำเที่ยว หรือ ติดต่อประสานงานกับ ผู้ประกอบการท้องถิ่น แห่งอื่น ๆ ได้	39 (22.2)	93 (52.8)	33 (18.8)	11 (6.2)	1.9

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีโอกาสส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน
ปรากฏผลดังตารางที่ 13

จากตารางที่ 13 พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของ
ชุมชน เรียงลำดับจากน้อยไปหามาก 3 อันดับแรกคือ โฮมสเตย์ คิดเป็นร้อยละ 61.8 เป็นอันดับแรก
รองลงมาคือ การศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 59.2 และอันดับ
สามคือ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติป่าชายเลน และการดำเนินกิจกรรมประมงและสัตว์น้ำ คิดเป็นร้อยละ
57.4 เมื่อวิเคราะห์ภาพรวมปรากฏว่า ชุมชนได้ให้ความสำคัญในส่วนนี้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวม
เท่ากับ 2.2

ตารางที่ 13 ระดับความสำคัญของกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน

รายละเอียด	ระดับความสำคัญ (ร้อยละ)				คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	
1. โสมสเดย์	12 (6.8)	24 (13.6)	31 (17.6)	109 (61.8)	2.3
2. ศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น	18 (10.2)	27 (15.3)	27 (15.3)	104 (59.2)	2.2
3. ล่องเรือศึกษาธรรมชาติ ป่าชายเลน	19 (10.8)	31 (17.6)	25 (14.2)	101 (57.4)	2.2
4. ดำน้ำชมปะการัง/สัตว์น้ำ	9 (5.1)	37 (21.0)	29 (16.5)	101 (57.4)	2.3
5. ศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน	17 (9.7)	29 (16.5)	41 (23.3)	89 (50.5)	2.1
6. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ	14 (8.0)	32 (18.1)	42 (23.9)	88 (50)	2.2
7. เดินป่าศึกษาสมุนไพร	11 (6.3)	30 (17.0)	47 (26.7)	88 (50)	2.2
8. จักรยานท่องเที่ยว	11 (6.3)	45 (25.6)	32 (18.1)	88 (50)	2.1
9. ส่องสัตว์/ดูนก	8 (4.5)	45 (25.6)	46 (26.1)	77 (43.8)	2.1
คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยรวม					2.2

จากตารางที่ 14 พบว่าความสามารถในการกำหนดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว ที่ชุมชนให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกคือ การศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 51.1 เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน คิดเป็นร้อยละ 50.0 และอันดับสามคือ การล่องเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน คิดเป็นร้อยละ 43.2 โดยในส่วนของชุมชนได้ให้คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.2

ตารางที่ 14 ระดับความสำคัญของความสามารถในการกำหนดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว

รายละเอียด	ระดับความสำคัญ (ร้อยละ)				คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	
1. ศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น	90 (51.1)	76 (43.2)	7 (4.0)	3 (1.7)	2.4
2. ศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน	88 (50.0)	78 (44.3)	7 (4.0)	3 (1.7)	2.4
3. ล่องเรือศึกษาธรรมชาติ ป่าชายเลน	76 (43.2)	78 (44.3)	21 (11.9)	1 (0.6)	2.3
4. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ	75 (42.6)	77 (43.8)	22 (12.5)	2 (1.1)	2.3
5. เดินป่าศึกษาสมุนไพร	74 (42.1)	79 (44.9)	21 (11.9)	2 (1.1)	2.3
6. โฮมสเตย์	72 (40.8)	83 (47.2)	17 (9.7)	4 (2.3)	2.3
7. ขี่จักรยานท่องเที่ยว	56 (31.8)	69 (39.2)	48 (27.3)	3 (1.7)	2.0
8. ส่องสัตว์/ดูนก	53 (30.1)	61 (34.7)	59 (33.5)	3 (1.7)	1.9
9. ดำน้ำชมปะการัง/สัตว์น้ำ	52 (29.5)	60 (34.1)	60 (34.1)	4 (2.3)	1.9
คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยรวม					2.2

ปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปี

แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ หรือแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตที่เป็นจุดเด่น และเป็นแหล่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในท้องถิ่น ปรากฏผลดังตารางที่ 15

จากตารางที่ 15 พบว่าแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นและเป็นแหล่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่ชุมชนให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกคือ พืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ/ป่าชุมชน คิดเป็นร้อยละ 68.2 เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ คิดเป็นร้อยละ 68.1 และอันดับสามคือ วัฒนธรรมและประเพณี คิดเป็นร้อยละ 66.5 โดยในส่วนนี้ชุมชนได้ให้คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยเท่ากับ 2.6

ตารางที่ 15 ระดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นและเป็นแหล่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

รายละเอียด	ระดับความสำคัญ (ร้อยละ)				คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	
1. พืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ/ ป่าชุมชน	120 (68.2)	37 (21.0)	18 (10.2)	1 0.6	2.6
2. วิถีชีวิตความเป็นอยู่	120 (68.1)	42 (23.9)	13 (7.4)	1 (0.6)	2.7
3. วัฒนธรรมและประเพณี	117 (66.5)	47 (26.7)	12 (6.8)	-	2.6
4. สมุนไพร	110 (62.5)	36 (20.5)	27 (15.3)	3 (1.7)	2.6
5. สัตว์ป่า/สัตว์น้ำ	60 (34.1)	84 (47.7)	32 (18.2)	-	2.4
คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยรวม					2.6

ปัจจัยด้านพื้นที่

แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่สามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้หรือสามารถสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว ปรากฏผลดังตารางที่ 16

จากตารางที่ 16 พบว่า แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่สามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้หรือสร้างประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวที่ชุมชนให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกคือ พืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ/ป่าชุมชน คิดเป็นร้อยละ 70.4 เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ คิดเป็นร้อยละ 68.2 และอันดับสามคือ วัฒนธรรมและประเพณี คิดเป็นร้อยละ 65.9 โดยในส่วนนี้ชุมชนได้ให้คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยเท่ากับ 2.5

ตารางที่ 16 ระดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้หรือสร้างประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว

รายละเอียด	ระดับความสำคัญ (ร้อยละ)				คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	
1. พืชพรรณ/ป่าธรรมชาติ/ ป่าชุมชน	124 (70.4)	44 (25.0)	7 (4.0)	1 (0.6)	2.7
2. วิถีชีวิตความเป็นอยู่	120 (68.2)	48 (27.3)	8 (4.5)	-	2.6
3. วัฒนธรรมและประเพณี	116 (65.9)	50 (28.4)	10 (5.7)	-	2.6
4. สมุนไพร	116 (65.9)	45 (25.6)	12 (6.8)	3 (1.7)	2.6
5. สัตว์ป่า/สัตว์น้ำ	57 (32.4)	91 (51.7)	28 (15.9)	-	2.2
คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยรวม					2.5

จากตารางที่ 17 พบว่า กิจกรรมที่สามารถสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้นักท่องเที่ยวที่ชุมชนให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกคือ การศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 75.0 เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 67.6 และอันดับสามคือ การล่องเรือศึกษาธรรมชาติ ป่าชายเลน คิดเป็นร้อยละ 66.5 โดยในส่วนนี้ชุมชนได้ให้คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยเท่ากับ 2.4

ตารางที่ 17 ระดับความสำคัญกิจกรรมที่สามารถสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ให้นักท่องเที่ยว

รายละเอียด	ระดับความสำคัญ (ร้อยละ)				คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	
1. ศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น	132 (75.0)	31 (17.6)	12 (6.8)	1 (0.6)	2.7
2. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ	119 (67.6)	42 (23.8)	14 (8.0)	1 (0.6)	2.6
3. ล่องเรือศึกษาธรรมชาติ ป่าชายเลน	117 (66.5)	52 (29.5)	7 (4.0)	-	2.6
4. ศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน	115 (65.3)	49 (27.9)	12 (6.8)	-	2.6
5. เดินป่าศึกษาสมุนไพร	108 (61.4)	53 (30.1)	15 (8.5)	-	2.5
6. โฮมสเตย์	102 (58)	42 (23.8)	31 (17.6)	1 (0.6)	2.4
7. ดำน้ำชมปะการัง/สัตว์น้ำ	50 (28.4)	91 (51.7)	33 (18.8)	2 (1.1)	2.1
8. ส่องสัตว์/ดูนก	30 (17.1)	115 (65.3)	29 (16.5)	2 (1.1)	2.0
9. จักรยานท่องเที่ยว	28 (15.9)	109 (61.9)	37 (21.1)	2 (1.1)	1.9
คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยรวม					2.4

ปัจจัยด้านผู้นำ

จากตารางที่ 18 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 67.0 เห็นว่าผู้นำของชุมชนในปัจจุบันมีความสามารถและมีผลงานในการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง โดยในส่วนนี้ชุมชนได้ให้ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยเท่ากับ 1.8

ตารางที่ 18 ระดับความสามารถและผลงานในการพัฒนาชุมชนของผู้นำ

รายละเอียด	ระดับความสามารถ (ร้อยละ)				คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	
ความสามารถของผู้นำ	9	118	48	1	1.8
	(5.1)	(67.0)	(27.3)	(0.6)	

ปัจจัยด้านการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

สำหรับความสามารถของชุมชนในการดำเนินการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปรากฏผลดังตารางที่ 19 โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 56.3 เห็นว่าชุมชนมีความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง โดยในส่วนนี้ชุมชนได้ให้ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยเท่ากับ 2.1

ตารางที่ 19 ระดับความสำคัญของการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

รายละเอียด	ระดับความสำคัญ (ร้อยละ)				คะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ย
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	
การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว	48	99	24	5	2.1
	(27.3)	(56.3)	(13.6)	(2.8)	

ผลจากการประเมิน

จากการพิจารณาปัจจัยที่บ่งชี้ถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาแล้วนั้น เมื่อนำมาทดสอบกับชุมชนเกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่ ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. ปัจจัยด้านความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตนเอง ผลการให้ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของผู้ทรงคุณวุฒิ เท่ากับ 8.7 และชุมชนเกาะศรีบอยามีระดับคะแนนศักยภาพ เท่ากับ 1.8
2. ปัจจัยด้านการให้บริการการท่องเที่ยว ผลการให้ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของผู้ทรงคุณวุฒิ เท่ากับ 8.7 และชุมชนเกาะศรีบอยามีระดับคะแนนศักยภาพ เท่ากับ 2.1
3. ปัจจัยด้านการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ผลการให้ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของผู้ทรงคุณวุฒิ เท่ากับ 9.0 และชุมชนเกาะศรีบอยามีระดับคะแนนศักยภาพ เท่ากับ 2.2
4. ปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปี ผลการให้ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของผู้ทรงคุณวุฒิ เท่ากับ 8.3 และชุมชนเกาะศรีบอยามีระดับคะแนนศักยภาพ เท่ากับ 2.6
5. ปัจจัยด้านพื้นที่ ผลการให้ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของผู้ทรงคุณวุฒิ เท่ากับ 8.8 และชุมชนเกาะศรีบอยามีระดับคะแนนศักยภาพ เท่ากับ 1.6
6. ปัจจัยด้านผู้นำ ผลการให้ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของผู้ทรงคุณวุฒิ เท่ากับ 9.0 และชุมชนเกาะศรีบอยามีระดับคะแนนศักยภาพ เท่ากับ 1.8
7. ปัจจัยด้านการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว ผลการให้ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักของผู้ทรงคุณวุฒิ เท่ากับ 10.0 และชุมชนเกาะศรีบอยามีระดับคะแนนศักยภาพ เท่ากับ 2.1

ผลการประเมินในขั้นสุดท้าย พบว่า ศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก (Weighting Score Method) โดยเขียนในรูปของสมการ ดังนี้

ระดับศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา (Potential of Community: PC)

$$PC = \frac{(8.7 \times 1.8) + (8.7 \times 2.1) + (9.0 \times 2.2) + (8.3 \times 2.6) + (8.8 \times 1.6) + (9.0 \times 1.8) + (10 \times 2.1)}{8.7 + 8.7 + 9.0 + 8.3 + 8.8 + 9.0 + 10.0}$$

จากการคำนวณทำให้ทราบว่า ชุมชนเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ มีระดับศักยภาพเท่ากับ 2.03 จึงถือได้ว่ามีศักยภาพปานกลางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนมีระดับศักยภาพของปัจจัยด้านความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตนเองปานกลาง คือ 1.8 ปัจจัยด้านการให้บริการการท่องเที่ยวปานกลาง คือ 2.1 ปัจจัยด้านการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวปานกลาง คือ 2.2 ปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปีสูง คือ 2.6 ปัจจัยด้านพื้นที่ ปัจจัยด้านผู้นำปานกลาง คือ 1.6 และปัจจัยด้านการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวปานกลาง คือ 2.1

ผลจากการศึกษาพบว่า แม้ว่าปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปีจะมีความสำคัญเป็นลำดับที่ 4 แต่กลับค่าคะแนนศักยภาพสูงสุด เมื่อเทียบกับปัจจัยอื่น เนื่องจากเทคนิคในการวิเคราะห์ปัจจัย หรือ Factor Analysis นั้น จะจำแนกและจัดกลุ่มของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดไว้ในกลุ่มเดียวกัน และลำดับความสำคัญของกลุ่มปัจจัยที่บ่งชี้ถึงศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้สะท้อนให้เห็นว่าการมีลำดับความสำคัญที่น้อยลงจะทำให้ค่าคะแนนศักยภาพน้อยลงด้วย หรืออาจสรุปได้ว่า ลำดับความสำคัญที่แสดงถึงศักยภาพไม่มีความสัมพันธ์กับระดับค่าคะแนนที่แสดงถึงศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั่นเอง

สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในความสำคัญและจำเป็นของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดำเนินและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ยังขาดความรู้ในการเป็นผู้นำเที่ยว นอกจากนี้ปัญหาที่สำคัญอีกอย่างคือ การขาดความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ชุมชนเห็นว่า การแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องให้การสนับสนุนชุมชน เช่น การส่งวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศเข้ามาให้ความรู้ หรือการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การอบรมทางด้านภาษาและการสื่อสาร ตลอดจนการฝึกอบรมการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นต้น

นอกจากนี้แล้ว ชุมชนยังมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการนำตัวแทนไปศึกษาดูงานจากแหล่งที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ตลอดจนจำเป็นต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และที่สำคัญที่สุดคือการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ภายนอกได้รับทราบถึงแหล่งท่องเที่ยวของ ชุมชนเกาะศรียอยา จังหวัดกระบี่

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนเกาะศรีออยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่ สามารถสรุปผล การศึกษาได้ดังนี้

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายและมีสถานภาพเป็นหัวหน้าครัวเรือน โดยเกือบทั้งหมดมีสถานภาพสมรสแล้ว นับถือศาสนาอิสลามทั้งหมด ส่วนใหญ่จะมีการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีภูมิลำเนาเดิมอาศัยอยู่ในพื้นที่มากกว่า 20 ปีขึ้นไป จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมคือ การทำสวนยางพาราและประมง โดยส่วนใหญ่จะมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 5,001-10,000 บาท

ความคิดเห็นโดยทั่วไปของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 55.7 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 44.3 ยังไม่รู้จักรและไม่เข้าใจว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอย่างไร โดยร้อยละ 96.4 ต้องการให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในท้องถิ่น โดยให้เหตุผลว่าจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่และรายได้ของคนในชุมชนดีขึ้น ในขณะที่เหลืออีกเพียงร้อยละ 3.6 ที่ไม่ต้องการให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในชุมชน เนื่องจากเกรงว่าวิถีชีวิตและทรัพยากรของชุมชนจะได้รับผลกระทบในทางลบ และร้อยละ 87.5 ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 12.5 ไม่ต้องการมีส่วนร่วม โดยให้เหตุผลในเรื่องของการมีเวลาไม่เพียงพอ สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ร้อยละ 66.2 ให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว (Home stay) และร้อยละ 64.9 เป็นมัคคุเทศก์นำศึกษาป่าชายเลน/แหล่งประมง โดยมีกลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 79.5 ที่ต้องการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นอาชีพรอง

สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็นและกลุ่มตัวอย่างต้องการมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ ร้อยละ 96.5 ต้องการไฟฟ้า ร้อยละ 89.0 ระบบน้ำใช้ และร้อยละ 82.6 โทรศัพท์ ตามลำดับ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกของนักท่องเที่ยวในการเข้ามาท่องเที่ยวและพักผ่อนที่เกาะศรีบอยา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่คาดว่าจะได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะเกิดขึ้นในชุมชนส่วนใหญ่คิดว่าจะทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนมากที่สุด ส่วนผลด้านลบชุมชนคิดว่าน่าจะทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นตามมา

ปัจจัยที่บ่งชี้ถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการให้ค่าถ่วงน้ำหนักจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 20 คน และใช้เทคนิค Factor Analysis ในการจัดกลุ่มและลำดับความสำคัญ พบว่า สามารถจัดกลุ่มปัจจัยที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาได้ 7 ปัจจัย เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้คือ ปัจจัยด้านความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตนเอง เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการให้บริการการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปี ปัจจัยด้านพื้นที่ ปัจจัยด้านผู้นำ และอันดับสุดท้ายคือ ปัจจัยด้านการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการประเมินศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำนาหาดปากแม่น้ำกระบี่ พบว่า มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยชุมชนมีระดับศักยภาพของปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปีอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยด้านอื่น ๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตนเอง ปัจจัยด้านการให้บริการการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านพื้นที่ ปัจจัยด้านผู้นำ และปัจจัยด้านการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง

สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ปัญหาสำคัญที่พบคือ กลุ่มตัวอย่างบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในความสำคัญและจำเป็นของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดำเนินการและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ยังขาดความรู้ในการเป็นผู้นำเที่ยว และขาดความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องต้องให้การสนับสนุนชุมชน เช่น การส่งวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้ามาให้ความรู้ หรือการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การอบรมทางด้านภาษาและการสื่อสาร ตลอดจนการฝึกอบรมการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญคือ การนำตัวแทนไปศึกษาดูงานจากแหล่งที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ตลอดจนจำเป็นต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และที่สำคัญที่สุดคือการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ภายนอกได้รับทราบถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษา พบว่า ชุมชนเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ มีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปีอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นถึงจุดแข็งหรือข้อได้เปรียบเรื่องความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญและมีชื่อเสียงของจังหวัดและประเทศต่อไป โดยเฉพาะความโดดเด่นของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ในขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ข้อมสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรป่าชายเลนและทรัพยากรชายฝั่งได้อย่างยั่งยืน

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ แสดงให้เห็นชัดแล้วว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นคือ ปัจจัยด้านความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตัวเอง ในขณะที่ปัจจัยอื่นเป็นปัจจัยที่สำคญรองลงมา เพราะฉะนั้น ชุมชนเกาะศรีบอยา ควรตระหนักถึงแนวทางในการใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติอันทรงคุณค่าของชุมชน ว่าความสำเร็จดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ย่อมเกิดจากชุมชน ซึ่งหมายถึงสมาชิกทุกคนในชุมชนเองต้องเป็นผู้เริ่มต้นและดำเนินการเอง จะรอให้หน่วยงานอื่นเข้ามาเป็นผู้ดำเนินการให้ไม่ได้ แต่ชุมชนสามารถอ้างถึงผลจากการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับหน่วยงานภายนอกให้เห็นถึงศักยภาพและความพร้อมของชุมชน ในการที่จะพัฒนารูปแบบการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ท้องถิ่นมีอยู่อย่างชาญฉลาดและยั่งยืน ความน่าเชื่อถือดังกล่าวย่อมเป็นส่วนสำคัญในการประกันความสำเร็จของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป็นแรงจูงใจในการเข้ามาร่วมกับชุมชนเกาะศรีบอยาในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเกาะศรีบอยาต่อไป

นอกจากนี้แล้ว ผลจากการศึกษาถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ย่อมเป็นสิ่งที่สามารถชี้ให้เห็นถึงจุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียย่อมสามารถใช้ประโยชน์จากการศึกษาในครั้งนี้ ด้วยการนำเอาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ตลอดจนความต้องการของชุมชนมาประกอบการพิจารณา เพื่อให้การสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรและช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่สุดอีกอย่างหนึ่งที่ชุมชนควรตระหนักและไม่ควรมองข้าม นั่นก็คือ การถ่ายทอดแนวคิดในการอนุรักษ์ป่าชายเลนและทรัพยากรชายฝั่ง รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ของชุมชนให้กับลูกหลานคนรุ่นใหม่ การสร้างความรัก ความหวงแหน สร้างจิตวิญญาณและปลูกฝังความรู้สึกของการเป็นชาวเกาะศรีบอยาที่มีวิถีชีวิตพึ่งพาและอาศัยอยู่อย่างกลมกลืนกับทรัพยากรอันล้ำค่าดังกล่าว ดังนั้นคนรุ่นถัดไปจึงผู้ให้คำตอบสำหรับการคงอยู่และความยั่งยืนของป่าชายเลนและทรัพยากรชายฝั่งเกาะศรีบอยาต่อไป

ข้อเสนอแนะเฉพาะด้าน

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ สามารถสรุปประเด็นเพื่อเสนอแนะความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนเกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามปัจจัยปัจจัยชี้ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังนี้

ด้านความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตนเอง ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ดังนั้น ชุมชนควรเป็นผู้ริเริ่มและดำเนินการด้านต่าง ๆ โดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจร่วมกันในการใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ป่าชายเลนและทรัพยากรชายฝั่ง บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในชุมชนเป็นหลัก ทั้งนี้อาจจะมีการจัดตั้งเป็นชมรมหรือกลุ่มสมาชิกเพื่อรับผิดชอบและเป็นแกนนำโดยตรงในการดำเนินการด้านต่าง ๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาารูปแบบการอนุรักษ์ป่าชายเลนและทรัพยากรชายฝั่ง ตลอดจนเพื่อให้สามารถดำรงวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป

ด้านการให้บริการการท่องเที่ยว ชุมชนควรมีการเรียนรู้เพิ่มเติมในด้านต่าง ๆ เช่น รูปแบบของการนำเสนอข้อมูลวิถีชุมชน การกำหนดมาตรฐานการให้บริการเพื่อให้สามารถสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในการเก็บเกี่ยวประสบการณ์และความรู้จากการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน บนพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ด้านการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีการกำหนดรูปแบบของกิจกรรมที่ชัดเจนและมีแบบแผนการท่องเที่ยว ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยอาจกำหนดขึ้นเป็นคณะกรรมการที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรง และผ่านความเห็นชอบจากชุมชน

ด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปี ถือเป็นปัจจัยหลักที่ชุมชนมีความได้เปรียบเป็นอย่างมาก ดังนั้นชุมชนควรใช้ความได้เปรียบตรงนี้เป็นจุดแข็งและจุดขาย เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวชุมชนอย่างสม่ำเสมอตลอดปี โดยควรมีการจัดการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละช่วงของปีให้นักท่องเที่ยว สามารถได้รับประสบการณ์และความรู้จากการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

ด้านพื้นที่ ถือเป็นฐานทรัพยากรที่สำคัญที่สุดที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสามารถและศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้น ชุมชนต้องเร่งสร้างความรู้และความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่าชายเลนและทรัพยากรชายฝั่งของเกาะศรีบอยา โดยอาจประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในการจัดฝึกอบรมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชนอย่างยั่งยืน

ด้านผู้นำ เนื่องจากเป็นผู้ริเริ่มและสร้างสรรค์กิจกรรมและความร่วมมือในชุมชน ดังนั้นชุมชนควรมีการเลือกสรรบุคคลที่มีความสามารถและความชำนาญเฉพาะด้าน โดยเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ มาทำหน้าที่เป็นผู้นำในกิจกรรมแต่ละด้านให้เหมาะสม ภายใต้การประสานงานจากผู้นำชุมชน เพราะหากผู้นำชุมชนรับบทบาททำทุกหน้าที่ก็จะไม่สามารถดูแลหรือรับผิดชอบงานในแต่ละด้านได้ดีทุกงาน นอกจากนี้แล้ว ผู้นำควรเพิ่มบทบาทในการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการแสดงออกถึงความรับผิดชอบร่วมกันในการอนุรักษ์ป่าชายเลนและทรัพยากรชายฝั่งเกาะศรีบอยา ด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ด้านการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ชุมชนจำเป็นต้องมีการศึกษาและกำหนดให้เป็นรูปธรรมให้เร็วที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากหากชุมชนใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากร แต่หากใช้จนเกินความสามารถในการรองรับได้ วิธีดังกล่าวนี้ก็จะส่งผลกลับมาทำร้ายทรัพยากรที่ชุมชนพยายามอนุรักษ์นั่นเอง ดังนั้นชุมชนต้องคำนึงถึงขีดจำกัดของฐานทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่ด้วยนั่นเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในโอกาสต่อไป

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในโอกาสต่อไป 3 ประการดังต่อไปนี้

ประการแรกคือ ในการวิจัยโดยอาศัยเทคนิคเดลฟาย (delphi technique) ผู้วิจัยควรทำการสัมภาษณ์หรือสอบถามความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิมากกว่า 1 รอบ โดยดูความเหมาะสมในด้านจำนวนของผู้ทรงคุณวุฒิ เพราะอาจมีปัญหาในด้านเวลาการทำวิจัย

ประการที่สองคือ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยในเรื่องเดิม โดยเปลี่ยนพื้นที่ศึกษาเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับแบบสอบถามและวิธีการวิจัย หรือเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างเพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัย

ประการที่สามคือ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยแบบต่อเนื่องในพื้นที่เดิม โดยแนวทางการวิจัยควรเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่สามารถใช้ได้จริงในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นการวิจัยร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้วิจัยที่เป็นนักวิชาการหรือนักพัฒนา

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. 2544. การวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544ก. คำศัพท์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศรีเอท มายด์ จำกัด.

_____. 2544ข. แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อัลซา จำกัด.

เกษม บุญอ่อน. 2522. เดลฟาย: เทคนิคในการวิจัย. *คูปริทัศน์*. 10: 26-28.

โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. 2541. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และ สภาตำบล (สต.). เสนอ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

_____. 2545. คู่มือการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.). พิมพ์ครั้งที่ 3. เสนอ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

จिरกาญจน์ ศรีวิเศษ. 2545. การศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชนิดา รักษ์พลเมือง. 2544. การวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย. *เทคนิควิธีการวิเคราะห์นโยบาย*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 60-75.

ดร.ชนิ เอ็มพันธุ์ และ สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต. 2539. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: แนวคิด หลักการ และความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้ในอุทยานแห่งชาติ. *เอกสารประกอบการสัมมนา*

อุทยานแห่งชาติกับนันทนาการและการท่องเที่ยวในทศวรรษหน้าเพื่อทรัพยากรที่ยั่งยืน.
กรุงเทพฯ อ้างถึงใน จีรกาญจน์ ศรีวิเศษ. 2545. การศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินของ
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.

ดร.ชนิ เอมพันธ์. 2545. การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2543. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พรหมเมธ นาดมทอง. 2539. แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวไทยภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เพื่อมุ่งสู่ทิศทางที่ยั่งยืน. เอกสารประกอบการสัมมนาพัฒนาการ
ท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
อ้างถึงใน อุไรพรรณ ปรางอุดมทรัพย์. 2544. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัด
การการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พิพัฒน์ ชนินทุทรวงศ์. 2543. การศึกษาเบื้องต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่
สวนป่าทุ่งเกวียน-ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาคภูมิ วิชานติวัฒน์. 2546. ทะเลและทรัพยากรชายฝั่ง ชีวิตที่ต้องการการคุ้มครอง. วารสารป่า
กับชุมชน. 10 (18): 17-19.

มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์. 2534. ป่าชายเลน.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. ม.ป.ป. พื้นที่ชุ่มน้ำ. แหล่งที่มา:

http://www.wildlifeand.or.th/01_History/hist_00.html, 15 พฤศจิกายน 2545.

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. ม.ป.ป. เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง หลักการพัฒนากองท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (อัคราณา)

วิรัช ธีรประสาธน์. 2545. นโยบายป่าชายเลนของประเทศไทย ยุคที่ 2 หลังสิ้นสุดสัมปทานในปี 2546. ข่าวสารป่ากับชุมชน. 9 (17): 3-5.

ศักดิ์พิชิต จุลฤกษ์. 2542. ศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่นรอบแนวเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิว จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศูนย์วิจัยป่าไม้. 2538. โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ: กรณีศึกษาภาคใต้. คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540. การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. เสนอการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

_____. 2541. รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ (Ecotourism) เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. อ้างถึงใน อุไรพรรณ ปรางอุดมทรัพย์. 2544. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมบูรณ์ ต้นยะ. 2524. มารูจัก Delphi Technique กันเถอะ. วารสารการวัดผลการศึกษา. 3: 10-18.

สฤษฎ์ แสงอรุณ. 2541. ศักยภาพและแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา จังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สิน สือสวน. 2530. ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาองค์ประชาชนในเมือง: ศึกษากรณีสหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนหลังบ้านมนังคศิลา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อ้างถึงใน ปารีชาติ วัลย์เสถียร และคณะ. 2543. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ. ศ. 2545-2549). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การค้ำชูรัฐสภา.

สำนักงานนโยบายและสิ่งแวดล้อม. 2542. ทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร.

_____. 2545. ข้าวพื้นที่ชุ่มน้ำ. 1: 1.

อิทธิพล ไทยกมล. 2545. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาชุมชนตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อุไรพรรณ ปรากฏมทรัพย์. 2544. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Emphandhu, D. and S. Chettamart. 1997. What Make for a Viable Ecotourism Site ?.

Proceedings of an International Seminar 28-31 January 1997 on Ecotourism for Conservation and Community Development. Bangkok: Regional Community

Forestry Training Center. อ้างถึงใน อุไรพรรณ ปรากฏมทรัพย์. 2544. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ลำดับชุด

**แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เรื่อง
ศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่**

คำชี้แจง : โปรดระบุเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างต่อท้ายปัจจัยที่ท่านมีความเห็นว่าย่เกี่ยวข้องกั
ปัจจัยย่อยแต่ละด้าน พร้อมทั้งให้ค่าน้ำหนักในแต่ละปัจจัยที่ท่านระบุว่าเกี่ยวข้อง โดย
ให้ระดับ 10 คะแนน เป็นระดับความสำคัญสูงสุด และ 0 ไม่มีความสำคัญ นอกจากนี้
หากท่านพิจารณาเห็นว่ามียปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม ขอความกรุณาเติมในช่องว่าง
ข้างล่างนี้ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

1. ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่	ปัจจัย	
	เกี่ยวข้อง	น้ำหนัก
1. ความโดดเด่นของแหล่งธรรมชาติหรือระบบนิเวศซึ่งอาจมีส่วนประกอบของวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมชุมชน ประวัติศาสตร์ หรือเอกลักษณ์โดดเด่นอื่น ๆ		
2. สภาพธรรมชาติหรือระบบนิเวศของพื้นที่ไม่ถูกรบกวนหรือมีการดัดแปลงโดยฝีมือมนุษย์น้อยที่สุด ยกเว้นในส่วนที่เป็นชุมชนหรือการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน		
3. พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนจะเข้าไปดูแลจัดการ จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ตามกฎหมาย		
4. พื้นที่ที่มีศักยภาพในการสร้างโอกาสการเรียนรู้และประสบการณ์และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้แก่ักท่องเที่ยว เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีพืชพรรณโดดเด่น สมุนไพร หรือสัตว์ป่า เป็นต้น		
5. ความยากง่ายหรือความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว		
6. ความสามารถในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
7. ความประบางและความสามารถในการฟื้นตัวของระบบนิเวศ		
8.		
9.		
10.		

2. ปัจจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว	ปัจจัย	
	เกี่ยวข้อง	น้ำหนัก
1. การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของการท่องเที่ยว		
2. ระบบการจัดการขยะและการจัดการด้านมลพิษ		
3. การกำหนดเขตหรือมีการแบ่งพื้นที่ในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว		
4. มาตรการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล		
5. มาตรการประหยัดพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ		
6. มาตรการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน		
7. การวางแผนและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับระบบนิเวศท้องถิ่น		
8. การกำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยว		
9. การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่า ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ		
10.		

3. ปัจจัยด้านกิจกรรม	ปัจจัย	
	เกี่ยวข้อง	น้ำหนัก
1. การกำหนดหรือออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่สร้างความเพลิดเพลิน ส่งเสริมการเรียนรู้ และเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว		
2. กิจกรรมที่สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่นักท่องเที่ยว		
3. กิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด (กิจกรรมที่ช่วยรักษาสภาพแวดล้อม)		
4. กิจกรรมที่ยึดถือความเป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะโดดเด่นของพื้นที่เป็นฐาน		
5. กิจกรรมที่ชุมชนท้องถิ่นสามารถจัดการและดำเนินการเองได้		
6. การจัดทำปฏิทินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรอบปี		
7.		
8.		

4. ปัจจัยด้านองค์กรชุมชน	ปัจจัย	
	เกี่ยวข้อง	น้ำหนัก
1. องค์กรชุมชนรองรับในการดำเนินงานและการจัดการ		
2. ความสามารถที่จะระดมทุนจากสมาชิกชุมชนเพื่อการดำเนินงานเบื้องต้นเพียงพอ		
3. ทักษะด้านการบริการ เช่น วิธีการต้อนรับ การบริการด้านที่พัก อาหาร และอื่น ๆ		
4. ทักษะการบริหารจัดการเบื้องต้น เช่น การติดต่อประสานงาน การจัดระบบนำเที่ยว การจัดการด้านตลาด ด้านการบัญชีและการเงิน		
5. ความตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว		
6. การกำหนดกฎระเบียบ และแนวทางปฏิบัติสำหรับสมาชิกชุมชนในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว		
7. การสร้างระบบและวิธีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้สมาชิกและชุมชนโดยส่วนรวมอย่างเป็นธรรม		
8. การสร้างระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม		
9. มีระบบผู้นำที่เข้มแข็ง และเป็นที่เชื่อถือของชุมชน		
10. การจัดระบบและวิธีรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว		
11. กำหนดมาตรฐานการให้บริการ (ความสะอาด สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ฯลฯ)		
12. ความรู้ความเข้าใจในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือนักสื่อความหมายได้เป็นอย่างดี		
13. ความรู้และทักษะในการจัดการและแก้ไขผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาอื่น ๆ จากการท่องเที่ยวได้		
14. การประชาสัมพันธ์กิจกรรม แหล่งท่องเที่ยว หรือวัฒนธรรมประเพณีประจำชุมชน		
15. การสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนเพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
16.		

ภาคผนวก ข
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
1	รศ.ดร.สุรีย์ ภูมิภมร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2	รศ.ดร.สมเพ็ชร มังกรดิน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3	รศ.ดร.สากร สติติวิทยานันท์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4	รศ.ดร.อภิชาติ ภัทรธรรม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
5	ผศ.ดร.นภวรรณ ฐานะกาญจน์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6	ผศ.ดร.วิพัทธ์ จินตนา	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
7	ผศ.ดร.มณฑล จำเริญฤกษ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
8	ผศ.สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
9	อ.ดร.มาตริณี รักษ์दानนท์ชัย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
10	ผศ.ดร.กมล ส่วงวัฒนา	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
11	อ.ดร.ปาริชาติ วิสุทติสมาจาร	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
12	อ.ปิยพรรณ กลั่นกลิ่น	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
13	อ.จิตรศักดิ์ พุฒจร	มหาวิทยาลัยศิลปากร
14	คุณธรรณกร ตีรگانนท์	ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่ง ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (RECOFTC)
15	คุณราไพพรรณ แก้วสุริยะ	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
16	คุณจุฑาทิพย์ เจริญลาภ	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
17	คุณยุวดี นิรัตน์ตระกูล	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
18	คุณวัชรวิ ชูรักษา	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
19	คุณสร้อยสวัสดิ์ อาสาสรรพกิจ	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
20	คุณจินตนา สุวรรณรัตน์	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 1

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

ลำดับชุด

แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ เรื่อง
ศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยา ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำนาชาติปากแม่น้ำกระบี่

คำชี้แจง : แบบสอบถามมีทั้งหมด 12 หน้า แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม
2. ความคิดเห็นโดยทั่วไปของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. แบบประเมินศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรคของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ชื่อ-นามสกุล.....

บ้านเลขที่.....หมู่ที่..... ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่

วันที่สัมภาษณ์.....เดือน.....พ.ศ.2548 (กรุณาทำเครื่องหมาย ลงในช่องว่าง)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุปี
3. สถานภาพในครัวเรือน หัวหน้า คู่สมรส ผู้อาศัย
4. สถานภาพสมรส โสด สมรส หย่า/แยกกันอยู่ ม่าย
5. ระดับการศึกษา

☐ ไม่ได้เรียนหนังสือ	☐ ประถมศึกษา
☐ มัธยมศึกษาตอนต้น	☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
☐ ปวช.	☐ ปวส.
☐ ปริญญาตรี	☐ สูงกว่าปริญญาตรี
6. ศาสนา

☐ พุทธ	☐ คริสต์
☐ อิสลาม	☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

7. อาชีพหลักของท่าน

☐ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	☐ พนักงานบริษัทเอกชน
☐ รับจ้างทั่วไป	☐ ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย
☐ ทำประมง	☐ ทำสวนยางพารา
☐ อื่น ๆ (ระบุ).....	

8. อาชีพรองของท่านคือ.....

9. จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่รวมกันในปัจจุบัน.....คน

☐ ชาย.....คน	☐ หญิง.....คน

10. ระยะเวลาที่ท่านอยู่ในพื้นที่หรือชุมชนแห่งนี้

☐ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ปี	☐ น้อยกว่า 10 ปี
☐ 10-20 ปี	☐ มากกว่า 20 ปี

11. ในปีที่ผ่านมา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนโดยประมาณ (โดยไม่หักค่าใช้จ่าย)

☐ รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท	☐ รายได้ระหว่าง 5,001-10,000 บาท
☐ รายได้ระหว่าง 10,001-15,000 บาท	☐ รายได้ระหว่าง 15,001-20,000 บาท
☐ รายได้ระหว่าง 20,001-25,000 บาท	☐ รายได้สูงกว่า 25,000 บาท

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นทั่วไปของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ถ้าท่านรู้จักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โปรดให้ความหมาย องค์ประกอบหรือลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านต้องการให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่นของท่านหรือไม่

☐ ต้องการ	☐ ไม่ต้องการ

3. ท่านต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่

☐ ต้องการ	☐ ไม่ต้องการ

4. หากท่านต้องการเข้ามามีส่วนร่วม ท่านคิดว่าจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมใด
- ขายอาหาร-เครื่องดื่ม ขายของที่ระลึก
- นำเที่ยวชมชุมชน มัคคุเทศก์นำศึกษาป่าชายเลน/แหล่งประมง
- ร่วมลงทุน ให้บริการสถานที่พักแก่นักท่องเที่ยว (Home stay)
- ร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน
- อื่น ๆ (ระบุ).....
5. ท่านต้องการจะประกอบอาชีพธุรกิจท่องเที่ยวเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม
- อาชีพหลัก อาชีพเสริม ไม่ต้องการ
6. ท่านต้องการให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานอะไรบ้างเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ถนนลาดยาง ระบบน้ำใช้ โทรศัพท์
- ระบบกำจัดของเสีย ไฟฟ้า สถานที่กางเต็นท์
- ท่าเรือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่พัก
- ร้านค้า (ขายอาหาร,ของที่ระลึก) ทางเดินศึกษาธรรมชาติ
- สถานพยาบาล อื่น ๆ (ระบุ).....
7. ท่านคิดว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้หรือไม่เพียงใด

ผลกระทบ	มี			ไม่มี
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. ทำให้รายได้เพิ่ม				
2. ทำให้เกิดการพัฒนาชุมชน				
3. ทำให้เกิดอาชีพเสริม				
4. ทำให้เกิดความร่วมมือกันทำกิจกรรมในชุมชน				
5. ทำให้ชุมชนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก				
6. ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น				
7. ทำให้เกิดมลพิษ				
8. ทำให้เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติด				
9. ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ				
10. ทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง				

ส่วนที่ 3 แบบประเมินศักยภาพของชุมชนกะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 1 ปัจจัยด้านความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตัวเอง

1. ท่านคิดว่า ในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนยังคงมีความเป็นธรรมชาติ หรือสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่เหมือนเดิมหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

รายละเอียด	ระดับความคงเดิม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
1. พืชพรรณ/ป่าตามธรรมชาติ/ป่าชุมชน				
2. สัตว์ป่า/สัตว์น้ำ				
3. สมุนไพร				
4. วัฒนธรรมและประเพณี				
5. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่				

2. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ท่านจะทำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นพื้นที่ของใคร

เอกชน ชุมชน รัฐ

3. หากพื้นที่ตามข้อ 2 ไม่ใช่ของส่วนตัว ท่านได้มีการขออนุญาตใช้พื้นที่อย่างเป็นทางการหรือไม่

มี ไม่มี

4. ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนของป่าชายเลนและทรัพยากรชายฝั่ง รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ชุมชนของท่านได้ดำเนินการในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้แล้วหรือไม่ เพียงใด

รายละเอียด	ระดับดำเนินการ			ไม่ได้ดำเนินการ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยกันดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชน				
2. ออกแบบที่พักหรือสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความกลมกลืนกับสภาพดั้งเดิมและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ				
3. กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละวัน				
4. มีระบบการกำจัดหรือจัดการขยะและมลพิษที่มีประสิทธิภาพ				

รายละเอียด	ระดับดำเนินการ			ไม่ได้ดำเนินการ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
5. มีมาตรการการประหยัดพลังงานที่สามารถทำได้จริงในชุมชน				
6. กำหนดกฎระเบียบในการควบคุมนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรม				
7. กำหนดกฎระเบียบของชุมชนและนักท่องเที่ยวในการใช้ประโยชน์ของป่าชายเลน				

5. ท่านคิดว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศข้อต่อไป่นี้ ต้องใช้ลักษณะของพื้นที่ในชุมชนให้สอดคล้องหรือประกอบกับการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือไม่ เพียงใด

กิจกรรม	ระดับการใช้			ไม่ต้องใช้
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. ล่องเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน				
2. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ				
3. เดินป่าศึกษาสมุนไพร				
4. ขี่จักรยานท่องเที่ยว				
5. ดำน้ำชมปะการัง/สัตว์น้ำ				
6. ส่องสัตว์/ดูนก				
7. โฮมสเตย์				
8. ศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน				
9. ศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น				

6. ท่านคิดว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศข้อต่อไปนี้ชุมชนสามารถจัดการและดำเนินการเองหรือไม่ เพียงใด

กิจกรรม	ระดับดำเนินการ			ดำเนินการไม่ได้
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. ล่องเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน				
2. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ				
3. เดินป่าศึกษาสมุนไพร				
4. จักรยานท่องเที่ยว				
5. ดำน้ำชมปะการัง/สัตว์น้ำ				
6. ส่องสัตว์/ดูนก				
7. โฮมสเตย์				
8. ศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน				
9. ศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น				

7. ถ้ามีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในท้องถิ่นของท่าน ชุมชนของท่านสามารถจัดการในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ได้หรือไม่ เพียงใด

รายละเอียด	ระดับดำเนินการ			ดำเนินการไม่ได้
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. การจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยร่วมกันทำในรูปแบบชุมชน				
2. การระดมทุนหรือรับสมาชิกในการดำเนินงาน				
3. ความต่อเนื่องในการดำเนินงานหรือการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				
4. การจัดทำกฎ ระเบียบและกติกาเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว				
5. การสร้างระบบและวิธีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้สมาชิกและชุมชนอย่างเป็นธรรม				
6. การจัดรายการนำเที่ยวหรือโปรแกรมนำเที่ยวที่สามารถใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจให้กับนักท่องเที่ยวได้				
7. การให้บริการเรื่องที่พัก อาหาร ตลอดจนอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว				
8. การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติให้เข้าใจ				

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านการให้บริการการท่องเที่ยว

1. ท่านคิดว่า ถ้ามีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในท้องถิ่นของท่าน การให้บริการการท่องเที่ยวในข้อต่อไปนี้ ท่านหรือชุมชนของท่านสามารถจัดการได้หรือไม่ เพียงใด

กิจกรรม	ระดับการจัดการ			จัดการไม่ได้
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. การจัดการดูแลและบริการให้แก่นักท่องเที่ยวได้ในลักษณะเดียวกันทั้งหมด				
2. การจัดการด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวระหว่างการท่องเที่ยวในชุมชนของท่าน				
3. การแก้ไขและจัดการปัญหาจากการท่องเที่ยว				
4. การให้ข้อมูลวิถีชีวิตชุมชน และการทำมาหากินหรือการพานักท่องเที่ยวชมป่าชายเลนหรือธรรมชาติได้				

ตอนที่ 3 ปัจจัยด้านการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว

1. ท่านคิดว่า ถ้ามีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในท้องถิ่นของท่าน การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวข้อต่อไปนี้ ท่านหรือชุมชนของท่านสามารถดำเนินการได้หรือไม่ เพียงใด

รายละเอียด	ระดับดำเนินการ			ดำเนินการไม่ได้
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. การกำหนดหรือแบ่งพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้าชม หรือกำหนดพื้นที่ทางธรรมชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะ				
2. การจัดการเกี่ยวกับการตลาด ระบบนำเที่ยวหรือติดต่อประสานงานกับผู้ประกอบการท้องถิ่นแห่งอื่น ๆ ได้				

2. ท่านคิดว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละข้อต่อไปนี้ มีโอกาสส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในชุมชนของท่านหรือไม่ เพียงใด

กิจกรรม	โอกาสที่จะเกิดขึ้น			ไม่มีโอกาสเกิดขึ้น
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. ล่องเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน				
2. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ				
3. เดินป่าศึกษาสมุนไพร				
4. จักรยานท่องเที่ยว				
5. ดำน้ำชมปะการัง/สัตว์น้ำ				
6. ส่องสัตว์/ดูนก				
7. โฮมสเตย์				
8. ศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน				
9. ศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น				

3. ท่านคิดว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละข้อต่อไปนี้ ชุมชนสามารถกำหนดรูปแบบของกิจกรรมที่จะให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวได้หรือไม่ เพียงใด

กิจกรรม	ระดับความสามารถ			ทำไม่ได้
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. ล่องเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน				
2. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ				
3. เดินป่าศึกษาสมุนไพร				
4. จักรยานท่องเที่ยว				
5. ดำน้ำชมปะการัง/สัตว์น้ำ				
6. ส่องสัตว์/ดูนก				
7. โฮมสเตย์				
8. ศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน				
9. ศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น				

4. ท่านคิดว่าชุมชนของท่านสามารถสร้างระบบและการคืนผลประโยชน์สู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม โดยการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวจ่ายค่าธรรมเนียมการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาชุมชนได้เพียงใด

มาก ปานกลาง น้อย ไม่มีความสามารถ

ตอนที่ 4 ปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปี

1. ท่านคิดว่า ชุมชนของท่านมีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ หรือแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตที่เป็นจุดเด่นและเป็นแหล่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในท้องถิ่นบ้างหรือไม่ เพียงใด

รายละเอียด	ระดับความสำคัญ			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
1. พืชพรรณ/ป่าชายเลน/ป่าตามธรรมชาติ				
2. สัตว์ป่า/สัตว์น้ำ				
3. สมุนไพร				
4. วัฒนธรรมและประเพณี				
5. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่				

ตอนที่ 5 ปัจจัยด้านพื้นที่

1. ท่านคิดว่า ในปัจจุบันชุมชนของท่านมีแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่จะสามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้ หรือสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวหรือไม่ เพียงใด

รายละเอียด	ระดับความสำคัญ			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
1. พืชพรรณ/ป่าชายเลน/ป่าตามธรรมชาติ				
2. สัตว์ป่า/สัตว์น้ำ				
3. สมุนไพร				
4. วัฒนธรรมและประเพณี				
5. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่				

2. ท่านคิดว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศข้อต่อไปนี สามารถสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลนทรัพยากรชายฝั่ง หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวได้หรือไม่ เพียงใด

กิจกรรม	ระดับการสร้างจิตสำนึก			ไม่ได้
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. ล่องเรือศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน				
2. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ				
3. เดินป่าศึกษาสมุนไพร				
4. จักรยานท่องเที่ยว				
5. ดำน้ำชมปะการัง/สัตว์น้ำ				
6. ส่องสัตว์/ดูนก				
7. โฮมสเตย์				
8. ศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน				
9. ศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น				

ตอนที่ 6 ปัจจัยด้านผู้นำ

1. ท่านคิดว่าผู้นำชุมชนของท่านมีความสามารถและมีผลงานในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับใด
 มาก ปานกลาง น้อย ไม่มีความสามารถ

ตอนที่ 7 ปัจจัยด้านการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

1. ชุมชนของท่านได้มีการดำเนินการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ เพียงใด
 มาก ปานกลาง น้อย ไม่มี

**ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรค และความต้องการของชุมชนเกาะศรีบอยา
ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**

1. สภาพปัญหา อุปสรรค และความต้องการของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้นำชุมชน

ลำดับชุด

**แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เรื่อง
ศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่**

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ-นามสกุล.....ตำแหน่ง.....

บ้านเลขที่.....หมู่ที่..... ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่

วันที่สัมภาษณ์.....เดือน.....พ.ศ. 2548

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ท่านมีความคิดเห็นหรือแนวคิดในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าปัญหาหรืออุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศรีบอยาคืออะไร และควรมีแนวทางแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคดังกล่าวอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

3. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ

รายชื่อผู้นำชุมชนเกาะศรีบอยา

รายชื่อผู้นำชุมชนเกาะศรีบอยา

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1	นายทวี ป้าเหรัมย์	กำนันตำบลเกาะศรีบอยา
2	นายคนห่องหมาน ตาวัน	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1
3	นายยุทธวิระ คำดี	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2
4	นายหมาดสา หลานดำ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4
5	นายคนกำหริ่ม ตะกิมจิ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6
6	นายหมาด คลองขวน	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7
7	นายอิสมาแอ ผิวดี	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1
8	นายร่อหิม สีเดิน	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2
9	นายวิชัย หลานดำ	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะศรีบอยา
10	นายนิกร กุลมาตย์	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะศรีบอยา
11	นายชาติ บ่อหนา	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะศรีบอยา
12	นายเอกรินทร์ สมใจ	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะศรีบอยา
13	นายสำราญ ระเด่น	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะศรีบอยา
14	นายอิทธิทธิ ตาวัน	ผู้นำชุมชน